

Slovenčinár

A ä k R

V
M

a

Celoštátna slovenská samospráva

á

Slovenčinár

Békešská Čaba 2009

Slovenčinár je už zase o čosi viac...

Milí čitatelia – odborníci, slovenčinári, záujemcovia! Publikácia, ktorú teraz držíte v rukách, nie je jednoducho „iba“ najnovšie číslo nášho Slovenčinára, jediného slovenského pedagogického metodického zborníka, vychádzajúceho mimo hraníc Slovenskej republiky. Hneď tu však poznamenajme, že za finančné zabezpečenie jeho dlhoročného prežívania môžeme ďakovať práve Slovensku, presnejšie, grantovej podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí!

Milí čitatelia! Útla knižočka, do ktorej sa práve chystáte zalistovať, podľa môjho názoru takisto nie je „iba“ druhým medzinárodným číslom Slovenčinára. Na našu nemalú radosť sa jeho rozsah zdvojnásobil, pribudli noví autori so svojimi poučnými skúsenosťami a inšpirujúcimi podnetmi. Dokonca, ako som sa dozvedel od hlavnej redaktorky Edity Pečeňovej, po dlhom čase musela robiť obsahovú a rozsahovú selekciu zaslaných príspevkov, pretože potešiteľne sa zvýšil záujem o cezhraničné odborné kontakty slovenčinárov z Maďarska, Rumunska a Srbska.

Čo potom môže prevýšiť rámec nášho statočne prežívajúceho, ba sľubne sa rozvíjajúceho Slovenčinára? Nazdávam sa, že práve tá, z roka na rok hustejšie poprepletaná sieť spolupráce slovenských samospráv, organizácií a inštitúcií spomenutého regiónu, ktorá predurčuje na tento rok už 28 spoločných akcií. Medzi nimi tvorbu Slovenčinára, vydávanie kvartálnika Dolnozemský Slováč, študijné a kultúrne súťaže, semináre, prehliadky i tábory, festivaly a ocenenia ...

Takže publikácia, ktorú teraz držíte v rukách, milí čitatelia, je aj odzrkadlením novej, nevidanej kvantity a kvality spolupráce Slovákov z troch štátov, ležiacich na juh od krajiny predkov. Zároveň je zárukou toho, že v tejto spolupráci, vrátane vydávania Slovenčinára, sa bude pokračovať aj v budúcnosti.

Ján Fuzik, predseda CSS

Obsah

<i>Slovo zodpovedného vydavateľa</i>	2
<i>Gymnázium Jána Kollára v Báčskom Petrovci deväťdesiatročné</i>	4
<i>60-ročná békeščabianska škola</i>	7
<i>Citus, altius, fortius - Rýchlejšie, vyššie, silnejšie</i>	12
<i>Činnosť výboru pre vzdelávanie NRSNM v Srbsku</i>	15
<i>Medzinárodné vzdelávacie projekty</i>	18
<i>Problémy vo vyučovaní slovenčiny vo Vojvodine</i>	22
<i>Projekt Comenius v Slovenskej základnej škole v Sarvaši</i>	24
<i>Niekoľko aspektov vývoja slovenčiny v nadlackom školskom prostredí</i>	27
<i>Dve miniankety o literatúre</i>	30
<i>Slovenský jazyk a literatúra ako maturitný predmet</i>	35
<i>Moderné vyučovacie metódy a vyučovanie literatúry</i>	47
<i>Interaktivita a interdisciplína v modernizácii učiva o vybraných slovách</i>	51
<i>Pôvod niektorých etnoným</i>	54
<i>Vesmírna matematika</i>	57
<i>Príprava na hodinu</i>	64
<i>Príprava na hodinu II. ročník</i>	70
<i>Príprava na hodinu</i>	73
<i>Príprava na hodinu slovenského jazyka</i>	76
<i>Elektronická triedna kniha</i>	78

Gymnázium Jána Kollára v Báčskom Petrovci deväťdesiatročné

Slovenské gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci oslavovalo začiatkom októbra tohoto roku veľké jubileum: uplynulo práve 90 rokov od jeho založenia. Ústredné oslavy, plné výnimočných udalostí a rôznych aktivít, sa konali 2. - 3. októbra.

Veľmi dôležitá skutočnosť, že vôbec máme slovenské gymnázium, nám nedá nezmieniť sa aspoň letmo aj o histórii tejto inštitúcie. Slováci na Dolnej zemi už pred rokom 1919 pociťovali veľkú potrebu vzdelávať sa v materinskom jazyku. To však nebolo také jednoduché, keďže po základnej škole sa mohli vzdelávať len v srbskom jazyku. Práve preto bola vítaná myšlienka, ktorú ešte v polovici 19. storočia vyslovil Ján Kollár, a síce, že treba založiť nejakú strednú školu, kde sa budú učiť Slováci z Báčky, Banátu a Sriemu. Ubehlo však ešte dosť času, kým sa táto myšlienka realizovala a kým v októbri 1919 škola skutočne začala fungovať.

V Pamätnici - publikácii o gymnáziu – sa okrem iného píše i toto: “Juhoslovanskí Slováci na ceste celkovej svojej hospodárskej, spoločenskej a kultúrnej emancipácie urobili rozhodný krok dopredu roku 1919, keď si založili Slovenské gymnázium v Petrovci, aby tak skonkretizovali odvekú vitálne túžby slovenského roľníckeho ľudu vo Vojvodine: vymaniť sa z konzervatívnych rámcov večitej starosvetskej pripútanosti k pôde a aby sa smelšie pustili na nové chodníčky duchovne obsažnejšieho a v perspektívach dôstojnejšieho života.“ Nuž, a keď už raz na nové chodníčky vykročili, vedeli, že tam patria a bola by škoda neuberáť sa nimi napred a nedobehnúť všetko zmeškané.

Tak roky plynuli raz bez väčších úskalí, inokedy zase poznačené všetkými možnými problémami. Húževnatí Petrovčania sa však nedali odradiť od cesty vzdelávania. Aj napriek tomu, že roky boli ťažké a finančných prostriedkov vždy málo, vzdelávanie nepoznalo prekážky. Chodilo sa do školy, učilo sa a roľníci boli hrdí, že majú školených potomkov.

Súčasný obdobia prináša nové technológie, nové chápanie svetových trendov a diania i vo vzdelávaní. Práve pri takej záplave informácií, s akou sa dnes stretávame, si vieme obzvlášť vážiť úsilie našich predkov, ktorí už pred deväťdesiatimi rokmi vedeli oceniť

význam vzdelávania a umožnili i dnešným generáciám prospievať v štúdiu v materinskom jazyku – a pozerat' sa vždy vpred.

Takéto pohnútky nás viedli i k okázalým oslavám tohtoročného Dňa školy. Prvý deň bol venovaný vedúcim osobnostiam gymnázia – riaditeľom, ktorí viedli túto ustanovenú školu či už v rokoch pokojných alebo búrlivých. Lahké to však nebolo nikdy. Aké to bolo v skutočnosti a s akými problémami zápasiť jednotliví riaditelia a táto inštitúcia počas ich pôsobenia, dozvedeli sme sa na promócií knihy *Riaditelia gymnázia 1919 – 2009*. Zostavovateľ knihy Samuel Boldocký poskytol Slovákom vo Vojvodine ďalšiu publikáciu, aby ešte raz potvrdil, že práve on, ktorý celý svoj život strávil na tejto škole ako profesor, je najpovolanejší vydať o tom svedectvo. Na promócií sa to len tak hmýrilo množstvom dát, ale i krásneho slova, úprimných gratulácií, spomienok a vyznaní, čo táto škola znamenala pre slovenskú inteligenciu a čo znamená ešte i dnes. Azda najdojímavejšie bolo, keď sa bývalý profesor, riaditeľ a spisovateľ Pavel Mučaji – jubilant, v preplnenej slávnostnej sieni gymnázia ujal slova a zaspomínal si na zašlé časy. Nuž, možno povedať, že večer s novou knihou, ktorú dostal každý návštevník na promócií, bol nielen veľmi vydarený, ale i hodný zažiť každú chvíľu s prítomnými. Zdá sa nám, že každé vyrieknuté slovo, alebo i prečítaná recenzia Viery Benkovej, obsahovala v sebe dózu ľudského tepla a potom nie div, že šírila vôkol seba len pozitívnu energiu. Veríme, že aj tí najvýznamnejší hostia si užili nenútenú atmosféru, ktorá pretrvávala ešte dlho po ukončení oficiálnej časti večera.

V sobotu predpoludním prebiehali rôznorodé aktivity žiakov. Bolo tu množstvo športových podujatí, do ktorých sa zapojili aj hostia z okolitých škôl. Nie menej dobrí a aktívni boli i žiaci nadaní na maľovanie. Informatika - i ako dodatková veda - bola tiež hojne zastúpená. Slovom, každý si našiel miesto pod slnkom, a tak trochu chladný, ale krásny októbrový deň sa rýchlo dostal do druhej polovice. To už znamenalo, že v priestoroch Slovenského vojvodinského divadla nasledoval ústredný program pod názvom *Recesia nad gymnáziom*. Riaditeľ školy Palo Belička privítal všetkých prítomných a profesorka slovenčiny Anna Hansmanová prečítala pozdravné telegramy.

Vzácní hostia, ako napr. predseda Výkonnej rady Vojvodiny Bojan Pajtić, minister zahraničných vecí vlády Slovenskej republiky Miroslav Lajčák, minister osvetly vlády Republiky Srbsko Žarko Obradović, minister pre ľudské a menšinové práva vlády Republiky Srbsko Svetozar Čiplić, veľvyslanec Slovenskej republiky v Srbsku J. E. Igor Furdić, štátny tajomník pre ľudské a menšinové práva vlády Republiky Srbsko Ján Sabo a mnohí iní v príhovoroch vyslovili mimoriadne povzbudivé a hrejivé slová pri príležitosti jubilea školy. (Necúvnuť, pokračovať ďalej, byť tým ozajstným mostom medzi dvoma národmi, ktorých životy sa navzájom prelínajú, obohacujú.) Práve preto nemož-

no nezopakovať slová pána Lajčáka, ktorý medziiným povedal: "Toto gymnázium je dôležitým pilierom bohatého kultúrneho, umeleckého a spoločenského života Slovákov žijúcich vo Vojvodine. Občania Petrovca museli pre založenie, rozvoj a činnosť gymnázia veľa obetovať, no zadostučinením bolo a je to, že osada od gymnázia aj veľa získala. Hlavne v duševnej, intelektuálnej, mravnej, národnej a kultúrnej oblasti."

Potom sa už začal kultúrno-umelecký program. Niesol sa v znamení myšlienky *Akékoľvek časy nad gymnáziom boli za toto dlhé obdobie, všetko sa skončilo v jeho prospech*. Gymnázium pretrvalo a neustále, už 90 rokov zviditeľňuje prácu Slovákov, a všetkých tu žijúcich ľudí, zvlášť na poli intelektuálnom. Myšlienky o minulých časoch na gymnáziu, o práci na hodinách a mimo nich, o voľných aktivitách žiakov, o športových a folklórnych podujatiach, o sile krásneho umeleckého slova, o možnostiach prebudiť hudbou zaspaté emócie a vracat' sa znova a znova do čias, keď sme sedeli v školských laviciach, ale vidieť a vedieť vnímať i súčasné generácie, ktoré majú iné ideály a inú víziu sveta – všetko to našiel divák v akademickom programe, venovanom 90-ročnému gymnáziu. Program bol takpovediac dvojdimenzionálny. Na jednej strane mala hlavné slovo súčasná technika a história školy s množstvom dokumentačného materiálu, kým na druhej strane sa striedali bývalí a súčasní žiaci či už v speve, v recitáciách alebo v individuálnych hereckých prejavoch.

Petrovské gymnázium sa skvie ako ozajstný skvost. Do dnešných čias vychovalo temer 4000 maturantov. V tejto chvíli v ňom študuje okolo 350 žiakov, ktorí prišli do Petrovca za poznaním z dvadsiatich ôsmich osád. Keď je dnes všeobecný problém mať nadostač žiakov, treba azda zakončiť prianím, aby táto škola nikdy nemala podobný problém a aby sa úspešne dostávala cez životné úskalía.

60-ročná békešcabianska škola

Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a internát v Békešskej Čabe oslavuje v roku 2009 60. výročie založenia. Jubileum je skvelou príležitosťou na to, aby sme si oživilí spomienky na uplynulé desaťročia, zhodnotili cestu, ktorú máme za sebou a zároveň si vytýčili ciele do budúcnosti.

60-ročné jubileum je súčasne obrazom hľadania, je križovatkou našich ciest, spomienkou na naše ranné zážitky, konfrontuje a ukazuje nás takých, akými sme boli, pričom sa pred nami ako zrkadlový obraz otvára mozaika nášho menšinového osudu.

Vieme, že vziať si na seba údel menšiny nikdy nebolo a ani dnes nie je ľahké. Sme poverení chrániť osobitosti a dôstojnosť našich duchovných hodnôt, a to je skutočná výzva a veľká skúška charakteru každého z nás. Základy výchovno-vzdelávacieho procesu počas 60-ročného trvania našej inštitúcie boli budované na vyváženosti vyznávaných hodnôt a na vzájomnej tolerancii.

Myšlienky Milana Rúfusa, barda slovenskej poézie, odzrkadľujú našu minulosť a prítomnosť:

„Nebráň sa tomu, čo sa deje.

A celý vyjdi v ústrety.

Mne dobré je aj to, čo zlé je,

len prázdne nie, to uletí.“

Slováci na Dolnej zemi žijú už skoro 300 rokov odtrhnutí od svojho materského národa. Naši predkovia, slovenskí znovuzakladatelia mesta, vynaložením nesmierného úsilia a obetavou prácou vytvorili domov, keď po príchode do Čaby postavili kostol a školu. Škola znamenala prežitie a súčasne formovala nádej na lepšiu budúcnosť.

Pripomíname si rok 1949, keď po neliečiteľnej traume, ktorú spôsobilo presídlenie, sa zrodila myšlienka znovuzaloženia slovenskej školy. Na pleciah tých, čo zostali, sa zvalilo ťažké bremeno zodpovednosti, veď museli nájsť riešenie a odpoveď na otázku, ktorá mohla rozhodnúť o ďalšom osude tunajšej menšiny: Podarí sa po takej obrovskej intelektuálnej strate ešte raz naplánovať a postaviť na nohy slovenské školstvo a vychovať novú, vlastnú slovenskú inteligenciu?

Prvý riaditeľ základnej školy Juraj Hanko takto spomína na založenie čabianskej slovenskej školy:

„.....školu bolo treba nanovo organizovať. Museli sme rozbehnúť zaškoľovanie detí slovenských rodičov, ktorí sa nepresídlili... Zaškoľovanie začalo tak, že oblasti obývané Slováckmi, patriace pod ľudové, salašnícke školy, navštevoval jeden slovenský učiteľ a jeden po slovensky hovoriaci vychovávateľ, ktorý dobre poznal oblasť náboru. Títo dvaja potom navštívili každý dom, kde žila a bývala slovenská rodina...“

7. februára 1949 sa znovu začalo vyučovať na slovenskej základnej škole a 1. septembra 1949 otvorilo svoje brány aj slovenské gymnázium. Otvorenie slovenského gymnázia malo pre Slovákov žijúcich v Maďarsku nesmierny význam, lebo na Dolnej zemi nikdy predtým nebola stredná škola, na ktorej sa vyučovalo v slovenskom jazyku.

Už v tých časoch mala základná škola, ale predovšetkým gymnázium, regionálny význam. Školu navštevovali žiaci nielen z Békešskej Čaby, ale aj z okolitých samôt – sálašov a do strednej školy prichádzali deti z celej župy, ba aj z iných miest Maďarska, obývaných Slováckmi. V prvom roku existencie mal pedagogický zbor základnej aj strednej školy 10 členov. Zvláštnosťou tohto učiteľského

ho zboru bolo to, že v ňom vzorne spolupracovali bývali učitelia čabianskej evanjelickej cirkvi spolu s Maďarmi, ktorí boli vysídlení z Československa. Podobná rodinná výchova, jazykové a sociálne prostredie umožnili zaviesť jednojazyčné slovenské vyučovanie na oboch typoch škôl. Zabezpečiť jednojazyčné vyučovanie a posilniť komunikačné schopnosti žiakov v modernom a spisovnom jazyku napomáhali do roku 1961 hosťujúci učitelia zo Slovenska, ktorí pôsobili na strednej škole. Dr. Anna Botlíková, Dr. Anna Hovorková a Dr. Karol Langštein vykonali vynikajúcu prácu. Úspešne položili základy pre vyučovanie prírodovedných predmetov v slovenskom jazyku. Ich vysoko odborná pedagogická práca sa prejavila v tom, že z mnohých študentov, nimi vychovaných, sa stali inžinieri a lekári. Na gymnáziu už v 50. rokoch začala pracovať mladá generácia, ktorá na základe dohôd medzi Československom a Maďarskom získala učiteľský diplom na Univerzite J. A. Komenského v Bratislave.

Napriek studeným, nepriaznivým a antidemokratickým pomerom, ktoré vládli v 50. rokoch, sa pedagogickému zboru podarilo vytvoriť pre čoraz vyšší počet slovenskej mládeže skutočne tvorivé a rodinné prostredie. Popri ZŠ a gymnáziu vznikli v tom čase aj slovenské internáty, ktoré mali svoju vlastnú správu. Je obdivuhodné, že riaditelia tých-

to ustanovizní dokázali aj v macošských podmienkach vytvoriť pre študentov príjemné prostredie.

60. roky boli v živote školy v mnohom osudné. 18. februára 1962 síce otvoril brány nový 200-posteľový internát, čím sa vyriešila situácia vidieckych žiakov, ktorí dovtedy bývali na viacerých miestach a často v zlých podmienkach, avšak na druhej strane našu inštitúciu postihla nenahraditeľná strata. Odvolávajúc sa na zosilnenie asimilačných procesov, v roku 1961 bola škola nútená prejsť z jednojazyčnej slovenskej na dvojazyčnú slovensko-maďarskú výučbu. Humanitné predmety sa vyučovali po slovensky, prírodovedné po maďarsky.

Baštou zachovania menšiny je škola. To, čo sme v roku 1961 stratili, sa už nikdy nevráti. Čas to odniesol a práve ten stratený čas, to je naša najväčšia prehra. Iba samotná škola už nebola schopná byť protiváhou nežiaducich vplyvov asimilácie.

V 70. rokoch ovplyvňovali formovanie našej inštitúcie rôzne spoločenské prúdy. Škola sa stala otvorenejšou, vytvorila si dobré vzťahy s materskou krajinou a s druhými školami podobného zamerania. Začali sa organizovať čitateľské tábory na Slovensku a v každodennom živote školy sa zdôrazňoval jej národnostný charakter. Popri úspešných národopisných výstavách vznikol slovenský krúžok, mandolínový súbor, spevácky zbor a tanečný krúžok, ktoré tiež dosiahli pekné úspechy. Pred tridsiatimi rokmi, v roku 1979, otvorila prvú triedu materská škola.

Na začiatku 80. rokov zasiahli do života školy viaceré organizačné zmeny, ktoré neboli vždy priaznivé. Škola aj internát sa dostali pod spoločné vedenie a v roku 1983 ich presťahovali z centra mesta do dnešnej budovy. Táto skutočnosť by nás bola mohla naplniť radosťou, veď sme sa dostali pod jednu strechu a do moderných učební, keby to nebolo bývalo spojené so stratou telocvične. Pestrý športový život, ktorý dovtedy charakterizoval našu inštitúciu, sa zastavil. Teraz už vieme, že bolo potrebných dlhých 13

rokov, aby sa tento problém vyriešil a telesná výchova a šport opäť zaujali miesto, ktoré im patrí. Tentoraz v peknej, novej a modernej telocvični.

V druhej polovici 80. rokov, v čase veľkých politických a spoločenských premien, sa do popredia opäť dostala problematika výučby slovenského jazyka. Zistili sme, že prišiel čas zmeniť metodické po-

kyny výučby slovenčiny. Vznikla predmetová komisia slovenského jazyka a naša škola sa stala iniciátorom novej koncepcie jej výučby. Zápisnice z pracovných porád, z rôznych odborných konferencií, zo zasadnutí predmetovej komisie podávajú svedectvo o vášnivých diskusiách niekoľkých nadšencov, ktorí chceli priložiť ruku k dielu. Aktivita a potreba konať sa stali hnacím motorom pre zavedenie nových metodických postupov do každodennej výučby. K úspešnej realizácii našich predstáv nám veľmi cennú pomoc poskytlí a stále poskytujú hosťujúci učitelia zo Slovenska.

Prvú polovicu 90. rokov charakterizujú vnútorné reformy. Svojpomocou sme si vybudovali jazykové laboratórium, začali sme vydávať časopis *Slovenčinár*, ktorý poskytuje metodické rady pre prax a dáva možnosť učiteľom publikovať svoje názory. Začali sme experimentovať aj so znovuzavedením výučby prírodovedných predmetov v slovenskom jazyku, ako aj s novým predmetom – Dejinami kultúry Slovákov v Maďarsku. V nie poslednom rade sme sa pokúšali zladať našu novú koncepciu výučby slovenského jazyka s humanitnými predmetmi, ktoré sa vyučujú po slovensky. Naše domáce reformy sa na konci 90. rokov stretli s veľkou školskou reformou, s tzv. Národným učebným programom (Nemzeti Alaptanterv). K tomu, že sme sa danému programu dokázali pomerne ľahko prispôbiť, nám naisto pomohli aj skúsenosti z predchádzajúcich rokov, ktoré charakterizoval „*duch reforiem*“. Pravdou je však aj to, že sme prakticky museli pozmeniť všetky naše doterajšie predstavy. Bez zmeny zostal iba jediný bod: dvojazyčná, slovensko-maďarská výučba v štruktúre vyučovacích predmetov. Snažili sme sa a do dnešných dní tak aj naďalej robíme, stabilizovať a posilniť úlohu slovenského jazyka v celom procese výučby. Čas potvrdil, že sme mali pravdu. Naši maturanti sú schopní študovať na slovenských univerzitách a vysokých školách a podávať v ktorejkoľvek oblasti vzdelania rovnaké výkony ako ich maďarskí rovesníci.

Mentalita našej inštitúcie zostala aj po 60 rokoch existencie stále rovnaká. Charakterizuje ju angažovanosť, činorodosť a obetavosť v prospech Slovákov žijúcich v Maďarsku. Členovia pedagogického zboru napísali, alebo preložili viac ako 70 učebníc a naši bývalí žiaci uverejnili stovky článkov a publikácií, ktoré sa zaoberajú našou slovenskou pospolitosťou, jej jazykom, kultúrou, dejinami alebo duchovným a materiálnym dedičstvom Slovákov v Maďarsku.

Na podnet našej školy vzniklo v roku 2003 pri Celoštátnej slovenskej samospráve (CSS) Pedagogické centrum pre materské školy. V roku 2006 naši učitelia vypracovali koncept Nadácie pre nadané deti, ktorá bola pomocou CSS uvedená do praxe. Jej cieľom je pripraviť a získať žiakov pre štúdium na strednej škole.

Od 1. júla 2005 je našim prevádzkovateľom CSS. Dôvera voči novému prevádzkovateľovi bola zo strany zboru, žiakov aj rodičov veľká, čo nás zaväzovalo. Nasledujúce

roky túto dôveru ďalej prehĺbili. Korektné vzťahy medzi inštitúciou a CSS zabezpečujú vyvážený rozvoj školy. Máme záujem využiť všetky možnosti, ktoré nám ponúka Zákon o právach národných a etnických menšín. Myslíme predovšetkým na dobre fungujúci systém a realizáciu kultúrnej svojbytnosti.

60-ročná história našej školy sa úzko viaže k mestu Békešská Čaba. Ako menšinová národnostná inštitúcia sme v školskom systéme mesta zaujímali vždy osobitné postavenie. Naše vzťahy pred zmenou prevádzkovateľa, ale aj po nej, charakterizovalo vyznávanie spoločných hodnôt a tolerancia. Veríme, že to tak bude aj v budúcnosti. Zaväzuje nás k tomu spoločná minulosť.

Naša inštitúcia od svojho založenia zažila a úspešne prežila množstvo zmien a reforiem, pričom ani na chvíľu neprerušila svoj heroický boj za zachovanie slovenskej menšiny. Prijatie menšinovej existencie znamená zároveň prijatie boja za túto menšinu. Pomoc Slovenska ako materskej krajiny pociťujeme v našej každodennej práci. Naši žiaci sa vo veľkom počte zúčastňujú jazykových táborov na Slovensku, nepretržite u nás pracujú hosťujúci učitelia zo Slovenska, zvýšil sa počet doškolovaní našich pedagógov na Slovensku a zo Slovenska pochádza veľa našich učebných pomôcok. Cítíme, že v prípade potreby je naše slovo vypočuté.

V boji za zachovanie našej existencie nie sme sami. V rámci spolupráce dolnozemskej Slovákov udržujeme a pestujeme priateľské vzťahy so Slovákami v Rumunsku a v Srbsku. Po odbornej, ale aj citovej stránke je táto spolupráca pre nás veľmi dôležitá.

Ako bývala žiačka jubilujúcej školy tiež spomínam na jej láskyplný svet, v ktorom sa formovali naše ľudské postoje a charaktery a v ktorej neustále prítomný duch spolupatričnosti bol pre mňa a pre stovky ďalších žiakov určujúcim zážitkom na celý život. Úctu k slovenskému jazyku a kultúre, ako aj väzbu k slovenskosti nám vštepovali skutočné osobnosti učiteľského sveta, z ktorých vyžarovala duševná sila, mravnosť a optimizmus.

Ako riaditeľka tejto inštitúcie chcem vyzdvihnúť úsilie všetkých maďarských a slovenských priateľov a podporovateľov, ktorí pomáhali pri jej zakladaní a rozvoji a samozrejme, aj tých, ktorí nám pomáhajú a podporujú nás aj dnes.

Citus, altius, fortius - Rýchlejšie, vyššie, silnejšie

Oblasť inštitucionálneho vzdelávania a výchovy predstavuje v živote zahraničných Slovákov nenahraditeľný fenomén, čo sa odzrkadľuje v životaschopnosti komunit, kde pôsobili, pôsobia a verím, že budú pôsobiť i v rokoch budúcich slovenské školy. Popri mnohých formách základného vzdelávania, ktoré jestvovalo od príchodu Slovákov na Dolnú zem, významnou súčasťou slovenského dolnozemského školstva sú v súčasnosti stredoškolské vzdelávacie inštitúcie. Prvá dekáda 21. storočia je výročím významných slovenských stredných škôl Dolnej zeme. 60. výročie Teoretického lycea Jozefa Gregora Tajovského v Nadlaku si pripomenuli v roku 2005, toho roku oslávilo 90. výročie vzniku Gymnázium Jána Kollára v Báčskom Petrovci a 60. výročie založenia si postupne pripomenuli Slovenská základná škola a materská škola v Slovenskom Komlóši a Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a internát v Békéšskej Čabe. 21. storočie kladie na slovenské školstvo vo svete mimoriadne vysoké nároky.

V čase nekonečného množstva informácií, ktoré absorbujú dnešní žiaci a študenti, tvoriví a flexibilní pedagógovia hľadajú nové formy a metódy práce, ktoré do bežnej školskej praxe nielen prinášajú najmodernejšie postupy, ale i posun do inovačných prezentácií práce žiakov a študentov. Jedným z najdôležitejších faktorov je posun aktivity od vzdelávajúceho k vzdelávanému, výchova žiaka a študenta k samostatnosti pri práci, k tvorivému riešeniu problémov, kde učiteľ zostáva riadiacim činiteľom. Žiakom a študentom slovenských dolnozemských škôl sú poskytované rôzne možnosti prezentácie. K najdôležitejším v ostatných rokoch patria súťaže, ktoré od roku 2003 pripravuje Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, do ktorých sa aktívne zapájajú, a už takisto šesť rokov sú účastníkmi Putovnej súťaže

inšpirácia prekonať súpera, ale aj seba samého. Rýchlejšie je pre nás cestou moderných informačných sietí, vyššie dosiahnutie nových cieľov, silnejšie by sme mohli nahradiť slovom hlbšie, kvalitnejšie. Žiaci a študenti si počas prípravy na súťaže a pri prezentácii svojich prác uvedomujú svoje sily a schopnosti, nachádzajú stále novšie postupy riešenia, pretvárajú dolnozemský svet podľa svojich predstáv, naplňujú sa ich emocionálne potreby. Ich aktivita predstavuje vysoký stupeň seberealizácie, veď bez kreativity niet seberealizácie. Súťaže majú viac dimenzií: sú priestorom na kreatívnu prácu súťažiacich, ale aj ich pedagógov a členov porôt. Nenahraditeľným aspektom je výchova k túžbe po vzdelaní, čo možno z hľadiska budúcnosti mladej generácie dolnozemských Slovákov považovať za dar pre život detí a mládeže. Súťaže zohrávajú vysoko pozitívnu úlohu vo vývine osobností mladých Dolnozemčanov, orientujú ich v mnohotvárnej oblasti života, podporujú udržiavanie a rozvoj dolnozemskej spolupatričnosti, sú jedným zo zdrojov slovenského povedomia. Autori súťažných prác nahliadnu do systému vedec-

zo slovenských dolnozemských reálií, ktorá vznikla z podnetu rumunských Slovákov.

Citus, altius, fortius - slová, ktoré vyjadrujú olympijské atribúty a úsilie o neustály pokrok. Rýchlejšie, vyššie, silnejšie - tieto slová či ich ekvivalenty odznievajú na súťažiach, pretekoch a sú zakódované i v živote detí ako

kých metód, naučia sa samostatnosti a smelé myslenie ich vedie k seberealizácii. Súťaže Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku a Putovná súťaž zo slovenských dolnozemských reálií sú živým žriedlom obohacovania osobností slovenskej dolnozemskej mládeže, majú srdečnú a sympatickú atmosféru. Ich pričinením vznikli

zaujímavé diela z času, ktorý uplynul, hlbavo sa vracajúce k historickej pamäti svojich komunit a vzdávajúce hold dedičstvu predkov. Tvorivou pestrosťou zachovávajú dolnozemskú vzdelaneckú tradíciu a sú krokmi na ceste do budúcnosti slovenských komunit. Oheň v srdci dolnozemskej mládeže, ktorý zapálili ich tvoriví a obetaví pedagógovia počas súťaží, priestor na prezentáciu tvorby mladých, ktorý pripravujú nadšení organizátori, sú tvorivou platformou, ktorú treba zachovať a zveľaďovať. Olympijské myšlienky citus - rýchlejšie, altius - vyššie, fortius - silnejšie mladí autori pretavili do prác, ktoré ich spájajú s minulosťou, žijú prítomnosťou a dávajú perspektívu budúcnosti slovenských dolnozemských komunit.

Činnosť výboru pre vzdelávanie NRSNM v Srbsku

V rámci Národnostnej rady slovenskej menšiny pôsobí od jej založenia aj Výbor pre vzdelávanie. Zbor pracuje v zložení: predsedníčka - PaedDr. Svetlana Zolňanová zo Selenče, podpredsedníčka - Zuzana Lenhartová z Kovačice, členovia: Viera Boldocká a Mariena Korošová z Báčskeho Petrovca, Tatiana Naďová z Pivnice, Alžbeta Petrovičová z Padiny, Anna Lepšaničová zo Starej Pazovy, Ruženka Ďuríková z Erdevíka a Martin Listmajer z Jánošíka. Výbor svoje aktivity prezentuje cez činnosť členov v odborných tímoch a aktívoch s cieľom zachovania a zveľaďovania školstva v slovenskej reči. Jednou z priorít výboru je udržanie vzdelávania na všetkých úrovniach od predškolských ustanovizní, cez základné a stredné školy až po vysokoškolské inštitúcie. V školskom roku 2009/2010 máme evidované vyučovanie v slovenských alebo bilingválnych skupinách na 17 predškolských ustanovizniach v Báčskom Petrovci, Kulpíne, Hložanoch, Kysáči, Selenči, Laliti, Starej Pazove, Kovačici, Padine, Jánošíku, Aradáči, Lugu, Vojlovici, Bielom Blate, Erdevíku a pri základných školách v Pivnici a v Silbaši. Čo sa týka vyučovania v slovenskej reči na základných školách, tu je do 159 riadnych a 11 kombinovaných tried zaradených 3 179 žiakov, a to v Padine, Báčskom Petrovci, Kovačici, Kysáči, Starej Pazove, Selenči, Pivnici, Kulpíne, Hložanoch, Jánošíku, Aradáči, Silbaši, Erdevíku, Laliti, Lugu, Bielom Blate a Slankamenských Vinohradoch. Najpočetnejšia je ZŠ Maršala Tita v Padine, kde sa učí 605 žiakov, kým najmenší počet detí je v Slankamenských Vinohradoch - v jednej kombinovanej triede je ich len 6. Pre žiakov s osobitnými potrebami, ktorých je v slovenských triedach 59, sa organizuje vyučovanie v Báčskom Petrovci, Selenči, Hložanoch, Kovačici a v Padine. Na základných školách pracuje 377 učiteľov, ktorí vyučujú po slovensky. Naši žiaci môžu ďalej študovať v slovenčine na gymnáziu v Báčskom Petrovci a v Kovačici, pokračovať môžu na Vysokej odbornej škole pre vychovávateľov v Novom Sade, na vysunutom oddelení Pedagogickej fakulty v Sombore, ktoré funguje v Báčskom Petrovci, na Katedre slovakistiky Filozofickej fakulty v Novom Sade a na Filologickej fakulte belehradskej univerzity.

Pre žiakov, ktorí navštevujú vyučovanie na školách, kde nejestvujú slovenské triedy, sa organizuje vyučovanie slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry na vyše 30 základných a 7 stredných školách.

Jedným zo základov kvalitnej výučby je odborná zastúpenosť na školách s vyučovacím jazykom slovenským. Už niekoľko rokov sa pravidelne sledujú personálne potreby

na školách, pričom podporované sú takpovediac deficitné kádre, akými sú učitelia prírodných vied. Absolventom VŠ a univerzít sa poskytuje pomoc pri hľadaní pracovných miest a tým, ktorí sa rozhodnú pokračovať vo svojom profesionálnom zdokonaľovaní, sa pomáha finančne. Pre študentov, ktorí sa rozhodnú študovať v Slovenskej republike, je zabezpečené poradenstvo a zbierajú sa žiadosti o štipendiá. Problém je v tom, že mnohí z mladých vyškolených odborníkov sa nevrátia domov, následkom čoho sa v poslednom čase medzi slovenskou menšinou zaznamenáva veľký odliv inteligencie. Svedčí o tom aj malý počet magistrantov a doktorandov, ktorí by mohli pôsobiť ako vedeckí pracovníci alebo profesori na našich fakultách.

S cieľom dosiahnuť čoraz väčší počet žiakov v slovenských triedach na gymnáziách sa finančne podporujú stredoškólači oboch gymnázií: v Kovačici bezplatnými učebnicami a cestovnými lístkami a v internáte v Báčskom Petrovci bezplatným pobytom počas celého školského roka.

Samozrejme, nezabúda sa ani na odborné zdokonaľovanie našich slovenských učiteľov. Pravidelne sa sledujú zákonné predpisy a zabezpečujú sa akreditované programy v slovenskej reči, tak pre vychovávateľov, ako aj pre profesorov základných a stredných škôl, ktorí pôsobia na slovenských školách. V minulom roku bolo vydaných 286 certifikátov z troch rozličných kurzov, ktoré sme spolu s Asociáciou slovenských pedagógov úspešne realizovali buď u nás alebo v Slovenskej republike v spolupráci s Univerzitou Mateja Bela Banskej Bystrici a novšie aj s Univerzitou Komenského Bratislavi. Tohto roku v spolupráci s Univerzitou Mateja Bela Banskej Bystrici spoločne realizujeme projekt Mladí mladým, ktorý má za úlohu vyškoliť 45 mladých ľudí v Srbsku, hovoriacich po slovensky v oblasti mäkkých zručností, informačno komunikačných technológií a v písaní projektov.

Podobne ako učiteľské kurzy, Ministerstvo školstva Slovenskej republiky finančne podporuje aj školu v prírode a Detskú univerzitu pre žiakov základných škôl, Putovanie za poznáním a tábor v Betliari pre gymnazistov a študentov, Letnú školu ľudového tanca, početné letné jazykové kurzy pre krajanov a študentov, ako aj súťaže z oblasti literatúry a umenia pre rôzne vekové kategórie. Všetky tieto akcie pravidelne finančne podporuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, podobne ako aj projekty, zamerané na odborné zdokonaľovanie učiteľov, na zabezpečenie kníh a rôznych didaktických materiálov.

Povšimnutiahodná je aj spolupráca medzi slovenskými školami v Rumunsku, Maďarsku a Chorvátsku. Organizujú sa spoločné projekty, odborné školenia pre učiteľov, vydávajú sa zborníky a poriadajú odborné porady. Pre žiakov základných a stredných škôl sa organizujú putovné tábory, ktoré sa stávajú už tradičnými. Takéto podujatia evidentne prispeli k zvýšeniu počtu žiakov v slovenských triedach v jednotlivých oblas-

tiach, povzdvihli sebavedomie u rodičov a u detí, aby sa bez obáv hlásili k slovenskej príslušnosti a zvýšili svoju jazykovú úroveň.

V spolupráci s Pokrajinským sekretariátom pre vzdelávanie a Ministerstvom osvety v Srbsku sa doriešili otázky zachovania počtu tried s vyučovacím jazykom slovenským, založili sa nové triedy alebo skupiny v tých miestach, kde v minulosti postupom času prišlo k ich zániku, doriešili sa otázky platov našich učiteľov, keď ide o slovenčinu ako voliteľný predmet. Do nového Zákona sa podarilo zaradiť požiadavku na znalosť slovenského jazyka učiteľov v slovenských triedach, ako aj sčasti získať vplyv pri voľbe členov Školských výborov, pri voľbe riaditeľov predškolských ustanovizní, škôl, gymnázií, internátov, ako aj pri voľbe vedúcich na fakultách, kde výučba prebieha aj v slovenskej reči. Odborné tímy prostredníctvom Pedagogického ústavu Vojvodiny vypracovali učebné osnovy zo slovenského jazyka a jazyka s prvkami národnej kultúry, ako aj pre slovenčinu ako jazyk spoločenského prostredia pre všetky ročníky základnej školy a urobili zoznam prioritných učebníc pre slovenskú menšinu na základných školách a gymnáziách, ktoré by sa v nastávajúcom období mali povinne vydávať v materinskom jazyku. Väčšina z navrhnutých vydaní sa už používa v našich školách ako záväzná a pomocná školská učebnica alebo ako príručka pre učiteľov so súhlasom Národnostnej rady a ministra osvety.

Veľká pozornosť sa venuje spolupráci s ostatnými predstaviteľmi menšín, spoločne sa vystupuje na verejnosti a na úradoch. O všetkých problémoch sa snažíme pravidelne informovať širšiu verejnosť a všetkým vzdelávacím inštitúciám, ich zamestnancom, žiakom a rodičom sa snažíme poskytovať presné, správne a pohotové informácie. K racionalizácii školského systému sa snažíme pristupovať premyslene, strategicky a odborne; zvážiť každý problém, nevyhýbať sa neriešeným otázkam, a tak zabezpečiť bezpečný, kvalitný menšinový vzdelávací systém, spĺňajúci zákonné predpisy štátu, v ktorom žijeme a zabezpečujúci zachovanie tradičného slovenského školstva v spomenutých oblastiach.

Medzinárodné vzdelávacie projekty

Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 1720/2006/es z 15. novembra 2006 sa ustanovil akčný program, ktorý sa v jednotlivých členských štátoch realizuje pomocou národných agentúr (NA) v rokoch 2007-2013 pod názvom „Program celoživotného vzdelávania“. Všeobecným cieľom programu je prostredníctvom celoživotného vzdelávania prispievať k rozvoju Európskeho spoločenstva ako vyspelej znalostnej spoločnosti s trvalo udržateľným hospodárskym rozvojom, vyšším počtom a kvalitnejšími pracovnými miestami, ako aj s väčšou sociálnou súdržnosťou pri súčasnom zabezpečení riadnej ochrany životného prostredia pre budúce generácie. Program je zameraný najmä na rozvoj výmeny, spolupráce a mobility medzi systémami vzdelávania a odbornej prípravy v rámci Spoločenstva tak, aby sa stali svetovým štandardom kvality.

Program je určený pre žiakov, študentov, účastníkov odbornej prípravy a vzdelávajúcich sa dospelých, pre učiteľov, školiteľov v odbornej príprave a ostatných pracovníkov zapojených do celoživotného vzdelávania, ako aj pre osoby na trhu práce, inštitúcie alebo organizácie, ktoré poskytujú možnosti vzdelávania sa. Program je ďalej adresovaný osobám a subjektom, zodpovedným za systémy a politiku celoživotného vzdelávania na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni, podnikom, sociálnym partnerom a ich organizáciám, vrátane obchodných organizácií a obchodných a priemyselných komôr, ako aj subjektom, poskytujúcim služby profesijnej orientácie, poradenstva a informácií vo všetkých oblastiach celoživotného vzdelávania. Určený je takisto združeniam, výskumným inštitútom a subjektom, ktoré sa zaoberajú otázkami celoživotného vzdelávania, neziskovým organizáciám, dobrovoľným subjektom a mimovládny organizáciám.

Jeden zo sektorových podprogramov štruktúry hore uvedeného programu tvorí Comenius. Potenciálny žiadateľ si v rámci neho môže vybrať z nasledujúcich možností: multilaterálne partnerstvá škôl, bilaterálne partnerstvá škôl, prijímanie a vysielanie tzv. Comenius asistentov, ďalšie vzdelávanie pedagógov a prípravné návštevy.

Cieľom podprogramu Comenius je rozvíjať medzinárodnú spoluprácu materských, základných a stredných škôl, a to hore spomenutou formou multilaterálnych alebo bilaterálnych školských projektov, ako aj rozvíjať ďalšie vzdelávanie učiteľov formou účasti na kurzoch alebo účasťou budúcich učiteľov na stáži.

Podané žiadosti sa, samozrejme, hodnotia podľa smerníc zaslaných Európskou ko-

misiou národným agentúram. Tie nesú administratívnu a organizačnú zodpovednosť za hodnotenie návrhov projektov. Každá prihláška je hodnotená v súlade s požiadavkami Príručky pre NA, pričom tieto sa v jednotlivých podprogramoch líšia.

Maďarsko-slovenská dvojazyčná národnostná ZŠ a internát v Novom Meste pod Šiatrom sa do podobných európskych vzdelávacích projektov zapája s menšími prestávkami od roku 2000. Z radu početnej spolupráce s krajinami EÚ si však dovoľím teraz opísať poslednú spoluprácu, ktorá sa realizovala v rokoch 2007-2009. Išlo o dvojročný školský vzdelávací projekt Comenius pod názvom *Be SMARt – Take Part*. Vo voľnom preklade nám odkazuje „Buď bystrý a pridaj sa“. Bol podporený verejnou nadáciou Tempus zo zdrojov Európskej únie. Do projektu boli zainteresované tri základné školy z Belgicka, Francúzska a Maďarska. Vytýčili si za cieľ zveladiť vyučovanie hudby v tých predmetoch, ktoré odzrkadľuje i názov projektu. Časť pomenovania SMARt totiž skrýva anglické skratky slov sport, music, art a theatre, t.z. S ako šport, M ako hudba, Ar ako umenie a T ako divadlo. Treba tomu rozumieť tak, že naši učitelia hľadali možnosti, ako sprítomniť hudobnú výchovu vo výtvarnej a telesnej výchove, dejepise, ale všeobecne aj v umeleckej výchove, spojenej i s vyučovaním drámy, a to priamo v procese vyučovania i mimo neho. Najrukopľapnejším spôsobom v prípravnej fáze projektu bolo vyzbrojiť náš detský folklórny súbor Zemplínčatá a citarový súbor Žlté drozdy takým repertoárom, ktorým by členovia krúžkov reprezentovali Zemplín. Hodnovernými, ale najmä veľmi úspešnými sa v kruhu žiakov partnerskej školy, ako aj na vystúpení v sále divadla hostiteľského mesta ukázali byť Hutiansky čardáš, čapáše chlapcov a kytice ľubozvukných slovenských a maďarských ľudových piesní. Súčasťou kooperácie boli štyri výmenné pobyty žiakov. Počas dvoch rokov sa na cestách diaľnicami a leteckými koridormi medzi štátmi EÚ vystriedalo skoro 100 žiakov a dvadsiatka učiteľov. Z nášho prihraničného mesta sa v roku 2008 vybralo 26 žiakov a 5 učiteľov do Belgicka a na ďalší rok do Francúzska 25 detí so štyrmi učiteľmi. V oboch rokoch Novomešťania partnerom týždenné pohostenie revanšovali.

Francúzi a Belgičania prejavili mimoriadny záujem i o netradičný hudobný nástroj, citaru, ktorej prezentácia bola tiež súčasťou projektu. Hudba nechýbala ani na vyučovacích hodinách v družobnej škole Ecole Elementaire Du Centre, ktorú naše deti vo Francúzsku navštívili. Výsledkom spoločného zamestnania našich a francúzskych detí bol nácvik piesní v domácom, ale i v anglickom jazyku. Činnosti v priestoroch školskej budovy vystriedali prehliadka mesta a výlet loďou po Canal de Briare, jednom z najstarších vo Francúzsku. V dobrom počasí z mimoškolského programu nechýbal ani piknik v miestnom parku a zábava na plavárni. Vedenie školy Ecole Communale Fondamentale Robert Andre v Mons-Jemappes prekvapilo naše deti i zabezpečením vstupeniek do Európskeho vesmírneho centra. O svojich zážitkoch sa žiaci s čitateľmi podelili na

webovej stránke školy: www.szlovak-sujhely.extra.hu Ak ste zvedaví, kliknite si na link so žiackymi príspevkami.

Žiaci sa v rámci projektu zdokonalili aj v digitálnej komunikácii, a síce, keď si pred cestou zasadli za webkameru a budúcim hosťom sa predstavili v angličtine. Na spoločných stretnutiach nikdy nechýbala prezentácia detských divadelných predstavení. Naši sa obyčajne predstavili hrou, s ktorou neskôr vystúpili i na divadelnej prehliadke Deti deťom v Sarvaši. Práve o tom projekt bol. Zosúladiť realizáciu úloh projektu so školskou činnosťou.

A čo nás čaká v budúcnosti? V súlade so závermi prípravného stretnutia v nórskom Rosendali, ktorého účastníkom bola aj Maďarsko-slovenská dvojazyčná národnostná ZŠ a internát v Novom Meste pod Šiatrom, naša inštitúcia podá žiadosť o podporu na ďalší projekt. Projekt *„Národné parky – prednosti a nevýhody“* iniciovala hosťiteľská škola sotva tisícového mestečka, ktorá sa podujala byť zároveň aj koordinátorom partnerskej spolupráce. Ak projekt v programe celoživotného vzdelávania schvália, úloha koordinátora nebude ľahká. Bude sa musieť totiž sústrediť na zladenie činnosti medzi šiestimi európskymi školami. V abecednom poradí ide o Bulharsko, Maďarsko, Nemecko, Portugalsko a Taliansko. Tematika národných parkov, akými sú ľadovec Folgefonna s rozlohou 203 km², vulkán Etna na Sicílii, oblasť rieky Altmühltal v Bavorsku či južný región Riba de Ave v oblasti známeho mesta Porto, je širokosiahla. Je zameraná na spracovanie histórie vzniku parku, jeho vplyvu na cestovný ruch, rozvoj drevárskeho a iného priemyslu, zásah do života obyvateľstva atď. Zemplínska oblasť síce národným parkom „ešte“ nie je, no žiaci vyšších ročníkov druhého stupňa ZŠ budú môcť preskúmať perspektívy jej vyhlásenia. Poučení z poznatkov o spomínaných parkoch zosumarizujú hybné sily, ale aj prekážky tohto zložitého procesu.

Tento mimoriadne lákavý projekt si vytýčil za cieľ zakomponovať spomínané výskumy a získané poznatky priamo do vyučovacieho procesu. Už na budúci školský rok by projektu mali byť prispôbené učebné plány v predmetoch biológia, geografia, resp. ostatné prírodovedné disciplíny, ktoré budú odzrkadľovať prieskum národných parkov a chránených krajinných oblastí, ale aj podrobnejšie poznatky o partnerských krajinách. Prínosom pripravovanej medzinárodnej spolupráce bude i rozvoj jazykových a digitálnych kompetencií žiakov, keď okrem komunikácie v anglickom jazyku v rámci výmenných pobytov žiakov v jednotlivých krajinách, sa ďalším dorozumievacím prostriedkom stanú informačno-komunikačné prostriedky akým je počítač, internet, videokonferencia, DVD a pod.

Vychádzajúc zo získaných pozitív minuloročných projektov vieme, čo taká návšteva nepoznanej krajiny pre našinca znamená. V tomto prípade navyše ide o jednu z naj-

krajších škandinávskych krajín, Nórsko. Poprechádzať sa po ľadovci ešte z doby ľadovej v krajine, ktorej pobrežie je najznámejšou oblasťou ich výskytov, navyše s vyhlídkou na morské pobrežie a nespočetné fjordy, by bolo pre našich žiakov viac než netradičná hodina geografie! Ak k tomu prirátame možnosť návštevy tzv. kamenného parku, ktorého obrovské farebné exponáty doslova rozprávajú o histórii vzniku našej pevniny, alebo návštevu vodnej elektrárne, vytesanej do skál a obklopenej samými jazerami, projekt sa ukazuje byť veľmi atraktívnym.

Verím, že tento príspevok bude motivovať i ďalšie školy, aby rozbehli podobné projekty. Veď medzi oprávnenými účastníkmi školských vzdelávacích projektov je nielen súčasných 27 členských štátov EÚ, ale aj Island, Lichtenštajnsko a Nórsko, teda tri krajiny EFTA. Dobrou správou je, že od roku 2010 žiadosti môžu podávať popri Turecku i Chorváti a Macedónci.

Problémy vo vyučovaní slovenčiny vo Vojvodine

Vyučovanie slovenského jazyka vo Vojvodine závisí od prostredia, v ktorom sa jednotlivé školy nachádzajú. V číro slovenských prostrediach sa slovenčina vyučuje ako materinský jazyk, v zmiešanej etnickej spoločnosti je slovenčina na našich školách voľiteľným predmetom, dokonca sa na niektorých školách vyučuje ako jazyk prostredia.

Celkovo sa možno o situácii, v ktorej slovenčina žije a spĺňa svoje komunikačné úlohy na území Vojvodiny vyjadriť pozitívne. Svedčia o tom nové, funkčné a moderné slovenské jazykové učebnice a čítanky, ponúkajúce žiakom ukážky z klasickej, ale aj z modernej slovenskej literatúry.

Ďalšou výhodou našich žiakov sú prijímacie skúšky na stredné školy, testy z materinského jazyka a z matematiky. Naši ôsmaci majú, samozrejme, možnosť písať test zo slovenského jazyka ako jazyka materinského, kým testy z matematiky sa prekladajú do slovenčiny.

Nemusíme sa hanbiť ani na súťažiach zo slovenského jazyka, ktoré sa organizujú na medziobecnej úrovni, respektíve pre žiakov 7. a 8. ročníka, ako aj pre žiakov gymnázia aj na republikovej úrovni. Okrem týchto sa organizujú aj recitačné súťaže, ktoré svedčia o zachovaní krásy a ľubozvučnosti slovenskej reči.

Mladí literáti na našich školách vo Vojvodine majú možnosť vyjadriť svoje umelecké vlohy na rôznych literárnych súbehoch organizovaných tak doma, ako aj v zahraničí, hlavne na Slovensku. Vhodnými na tieto účely sú aj školské časopisy, z ktorých sú niektoré nositeľmi celoštátnych a krajských školských uznaní na Slovensku.

Potrebné je však poukázať aj na problémy, s ktorými sa slovenčina stretáva na tomto území. Hlavným z nich je bilingvizmus.

Slováci vo Vojvodine, zemepisne vzdialení od krajiny svojich predkov a žijúci na území, na ktorom je dominantným srbský jazyk, svoju slovenčinu často ovplyvňujú srbským jazykom, s ktorým sa stýkajú na verejnosti. Masové médiá, prostredie, v ktorom žijú, neraz samotná ľahostajnosť používateľov slovenského jazyka, to všetko vplýva na čoraz väčší výskyt tzv. srbizmov v našej slovenčine.

Po ukončení základnej školy je len jedna možnosť pokračovať v ďalšom štúdiu v materinskom jazyku a ňou je slovenské gymnázium buď v Báčskom Petrovci, alebo v Kovačici. Žiaci často uvažujú tak, že si radšej už teraz zvolia nejaký konkrétny odbor, než

gymnázium, preto sú často nútení pokračovať v ďalšom štúdiu na stredných školách s vyučovacím jazykom srbským. Je možnosť, aby časť z nich neskôr získala vysokoškolské vzdelanie práve na Slovensku, čím sa zase dostanú do styku so slovenčinou, no väčšina vysokoškolákov zostáva doma a v štúdiu pokračuje v srbskom jazyku.

Malý národ, akým sú Slováci, napriek všetkému húževnato bojuje o svoj jazyk, národné povedomie a snaží sa o zachovanie svojich najväčších hodnôt aj v takom viacnárodnom prostredí, akým je Vojvodina.

Projekt Comenius v Slovenskej základnej škole v Sarvaši

Hlavným cieľom projektu Comenius je zvyšovať kvalitu a posilňovať európsku dimenziu školského vzdelávania, predovšetkým podporou medzinárodnej spolupráce škôl, odborného rastu učiteľov priamo zapojených do školského vzdelávania a podporou výučby jazykov a interkultúrneho povedomia žiakov aj dospelých.

Vo februári 2008 učiteľka anglického jazyka Mária Gerőová zo Slovenskej základnej školy v Sarvaši predložila úspešný projekt Comenius na Verejnú nadáciu Tempus, ktorá podporila túto aktivitu sumou 5 000 EUR. Túto sumu treba vyúčtovať do konca júla 2010. Projekt dostal názov *Tvoj príbeh, môj príbeh, náš príbeh*. Partnermi tohto projektu sa stali základné školy z Bidefordu (Veľká Británia), z Alicante (Španielsko) zo Stanley (Falklandské ostrovy) a z Turína (Taliansko).

Ide o dvojročnú spoluprácu medzi partnerskými inštitúciami, počas ktorej sa príbehy, vybrané jednotlivými školami a súvisiace s danou krajinou spracujú, interpretujú, ilustrujú a zdramatizujú. Počas tejto práce sa žiaci oboznámia s kultúrou, geografiou a dejinami každej zo zúčastnených krajín. Výsledkom spoločnej činnosti je zostavenie viacjazyčnej publikácie, v ktorej sú príbehy v pôvodnom jazyku a v angličtine a sú tam aj ukážky z detských prác, ktoré sa zrodili počas spracovania príbehu. Dôležitým cieľom spolupráce je, aby si žiaci privykli na tímovú prácu, rozvíjali tvorivé myslenie, naučili sa základné postupy výskumnej práce a využili pritom internet a samozrejme anglický jazyk, ktorý je dnes akýmsi moderným esperantom. Na webovej stránke našej školy sa môžete oboznámiť s hlavnými akciami projektu. Nájdete tam povest' o prehistórii Hunov a Maďarov a národov žijúcich v Karpatskej kotline v maďarčine i v angličtine. Potom nasleduje súťaž v interpretácii tejto povesti najrôznejšími spôsobmi umeleckej výpovede (kresba, keramika, ručné práce atď.). Text je doplnený ilustračnými fotografiami detí zapojených do projektu. Tento program však poskytuje príležitosť aj

učiteľskému zboru spoznať školský systém v iných krajinách, vymeniť si s pedagógmi skúsenosti a inšpirovať sa ich nápadmi a činnosťou v školskej i mimoškolskej praxi. Na projektových stretnutiach učitelia angličtiny majú možnosť aktívne používať anglický jazyk a zdokonaľovať sa v ňom. Prvé takéto stretnutie bolo v decembri 2006 v Bideforde, kam odcestovala Mária Gerőová, aby dohodla spôsob prípravy projektu a vypracovala plán spolupráce. Druhé stretnutie bolo v novembri 2008 v španielskom Alicante, kde našu školu reprezentovali kolegyne angličtinárky Silvia Januriková a Mária Gerőová a tretie v apríli 2009 v našej Slovenskej základnej škole v Sarvaši. Vzácni hostia zo štyroch krajín dvoch kontinentov navštívili našu školu, oboznámili sa s prácou našich pedagógov a s činnosťou detí a pozreli si hodnotný kultúrny program, ktorý žiaci nacvičili pod vedením skúsených pedagógov školy v maďarčine, slovenčine a v angličtine. Uvítaciu reč predniesla riaditeľka školy Zuzana Medvegyová. Spev v troch jazykoch sa striedal s recitáciou, hrou na citare a iných hudobných nástrojoch. Mimoriadny zážitok bol umocnený javiskovým predstavením starého príbehu obyvateľov Falklandských ostrovov, doplnený nápaditou tanečnou choreografiou. Toto predstavenie vohnalo mnohým do očí slzy dojatia a vrylo sa hlboko do sŕdc zahraničných hostí i našich detí a rodičov. Hostia zo zahraničia vysoko ocenili profesionálne výkony účinkujúcich a obetavú prácu našich pedagógov. Potom si členovia zahraničnej delegácie pozreli Sarvaš, oboznámili sa s jeho históriou a pamätihodnosťami. Druhá časť programu potom pokračovala vo večerných hodinách, keď sa učiteľský zbor stretol s hosťami na priateľskej večeri v aule školy. Rozprúdila sa živá zábava, tancovalo sa, spievalo a, samozrejme, bol aj priestor na zaujímavé rozhovory. V sobotu si hostia v rámci fakultatívneho výletu pozreli mesto Segedín a neďaleké múzeum v prírode Ópusztaszer s gigantickým panoramatickým obrazom príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny, ktorého autorom je Arpád Feszty.

Projekt je vo svojej polovici a pred jeho aktérmi sú ďalšie aktivity. Deti budú zobrazovať príbehy rôznymi spôsobmi, medziiným ako bábkové divadlo, tanečnú hru, obrázkový román atď. Cieľom je čo najlepšie spoznať príbehy všetkých zúčastnených krajín. Načítajú sa materiály na spoločnú webovú stránku a žiaci budú podnecovaní na elektronickú výmenu listov. Záver projektu sa uskutoční na konci školského roka, počas ktorého sa škola bude permanentne pripravovať na vyvrcholenie formou predstavení, výstavou detských kresieb a umeleckých predmetov. Očakáva sa aj záujem rodičov, čím sa prehĺbi spolupráca všetkých zložiek našej školy.

V októbri 2009 učiteľky anglického jazyka Mária Gerőová a Silvia Kocsisová Januriková odcestovali do mestečka Stanley na Falklandských ostrovoch, kde vyhodnotili vykonanú prácu a rokovali o ďalšom postupe. Posledné, záverečné stretnutie bude v Turíne na jar 2010.

Podľa skúseností autorky projektu Márie Gerőovej, žiaci veľmi radi pracujú formou voľného zamestnania a riešia také úlohy, ktoré sa odlišujú od úloh na obyčajných hodinách. Veľmi dôležité je motivovať žiakov pozitívnym hodnotením a odmeňovaním. Získajú pritom poznatky z oblasti kultúry, geografie a dejín. Žiaci spoznávajú záujmy detí iných krajín a rozvíja sa aj ich slovná zásoba. „Zistila som to vtedy, keď po spoločnej ročnej práci sa spomedzi žiakov viacerí zúčastnili na exkurzii v severnom Walese. Angličtinu používali smelo aj tí žiaci, ktorí mali skromnejšie vedomosti“, hovorí Mária Gerőová. Aj toto zistenie jasne ukazuje, že vytýčené ciele sa podarí dosiahnuť. Sami žiaci sa k tomuto projektu stavajú kladne. Pociťujú vzájomnú spolupatričnosť a zblíženie s deťmi z iných krajín. Nadobudnutú slovnú zásobu žiaci využijú pri štúdiu cudzích jazykov na stredných školách. Počas realizácie projektu sa skvalitnil aj vzťah medzi deťmi a učiteľkou angličtiny, vzájomne prežité chvíle sú príjemnejšie, dôvernejšie a dá sa o všeličom zhovárať.

Niekoľko aspektov vývoja slovenčiny v nadlackom školskom prostredí

Všeobecne sa o Nadlačanoch dá povedať, že sú vyváženými slovensko-rumunskými bilingvistami s bohatým jazykovým inventárom, tak slovenským, ako aj rumunským. Navyše, najmä staršia generácia obyvateľstva v značnej miere ovláda aj maďarský jazyk. Bežne používaná slovná zásoba Nadlačanov sa veľmi nediferencuje od slovnej zásoby materského spoločenstva. Životaschopnosť nadlackej slovenčiny je obdivuhodná, a to tak u pôvodných obyvateľov hovoriacich stredoslovenským nárečím, ako aj u obyvateľov prichádzajúcich z bihorskej oblasti a hovoriacich východoslovenským nárečím.

Bližšie pozorovaný jazykový vývin však odhaľuje rozmanité trendy a procesy, väčšinou nežiaduce. Tieto v určitej miere odzrkadľujú prirodzenú snahu o tvorenie a adaptáciu rôznych jazykových štruktúr, prispôbených novým jazykovým potrebám používateľov.

Na začiatku školského roka 2008-2009 existovalo v Školskom stredisku J. G. Tajovského v Nadlaku 15 slovenských tried, a to na prvom stupni 6 tried s 81 žiakmi, 5 gymnaziálnych tried s 91 žiakmi (5. až 8. ročník) a 4 lyceálne triedy so 68 žiakmi (9. až 12. ročník). Vyučovanie prebieha vo všetkých slovenských triedach po slovensky, s výnimkou hodín rumunského jazyka a rumunskej literatúry (4 - 5 hodín týždenne), ako i zemepisu Rumunska (v 8. ročníku) a dejepisu Rumunska (tiež v 8. ročníku), ktoré sa vyučujú v rumunskom jazyku. Na prvý pohľad ideálna situácia, v ktorej by nadlackí žiaci mali bezproblémovo zvládať komunikáciu v slovenskom jazyku, a to aj napriek faktu, že nemalá časť žiakov pochádza zo zmiešaných slovensko-rumunských rodín, dokonca sa nájdú žiaci, ktorých obidvaja rodičia sú Rumuni.

Interpersonálna komunikácia žiakov sa dosť odlišuje od komunikácie žiak - učiteľ. Tieto paralelné komunikačné sféry sú vžitá vari odjakživa. Pokým v prítomnosti učiteľov rozhovor prebieha v pomerne spisovnej podobe slovenčiny, hlavne počas prestávok rozhovory priam hýria kontaktoými javmi, či už prvkami prevzatými priamo z rumunčiny, či ich čiastočnou adaptáciou alebo kalkami. Nezriedkavé je aj používanie slangových alebo oplzlých slov, a to vo všetkých vekových kategóriách, rovnako u chlapcov, ako aj u dievčat.

Diferencované stupne ovládania slovenského jazyka možno pozorovať u detí, ktorých obaja alebo len jeden z rodičov sú Slováci, zároveň je to však úzko späté aj so vzde-

lanostnou úrovňou a jazykovou kreatívnosťou rodičov. Pravidlá spisovnej slovenčiny plno rešpektuje len pomerne malé percento žiakov.

Systematický výskum súčasného vývoja slovenčiny v nadlacom prostredí je určite vďačnou témou pre odborníkov. My si v pokračovaní dovoľujeme zaznamenať niekoľko príkladov rumunsko-slovenských kontaktných javov, prejavujúcich sa v súčasnej nadlacom slovenčine, oficiálnej i neoficiálnej, ktoré sme odpozorovali na hodinách fyziky, na triednických hodinách či počas prestávok a rozhovorov so žiakmi 6. až 12. ročníka.

Predovšetkým žiacke rozhovory oplývajú slovami prevzatými priamo z rumunčiny:

„Idem do ličeva, portár ma nahau, zabudla som si vo vestiáre ekipament aj adidaske.“ – Idem do lýcea, vrátnik mi dovolil, zabudla som si v šatni športový úbor a tenisky.

„Pre písomku som mau aj ficujku, ale mi ani nebola načim.“ – Na písomku som mal aj ľahák, ale som ho ani nepotreboval.

„Keď kiulitovau, dostáu absencu.“ – Keď sa ulial, dostal absenciu.

„V librérii som si kúpiu dosár, plike aj pungu.“ – V knihupectve som si kúpil obal na spisy, obálky a igelitovú tašku.

„Piks mi prestáu písať.“ – Prestalo mi písať guľôčkové pero.

„Prelundžitór z režova nedvóde po prízu.“ – Šnúra z ohrievača nedochádza po zásuvku.

„Akú máš médiu na dejepis?“ – Akú máš priemernú známku z dejepisu?

„Popoluni máme meditácie na matematiku.“ – Popoludní máme prípravné hodiny z matematiky.

„Na etáži je taká mizérija a debandáda!“ – Na poschodí je taká špina a taký neporiadok!

„Prečo sa šeci adžituju?“ – Prečo sa všetci rozčulujú?

„Autovi stoja v šore od váme hím po gáru!“ – Autá stoja v rade od colnice až po stanicu!

„Dobre sme sa distrálovali, boli aj miče aj gratár.“ – Dobre sme sa zabávali, boli aj čevapčiči a grilované mäso.

„Platiu amendu, lebo spraviu akčident.“ – Platil pokutu, lebo mal haváriu.

„V centre je afiš, že príde voliaka formácija.“ – V centre je plagát, že príde nejaká kapela.

„Musafíri boli na primariji, teraz tádu do muzeva.“ – Hostia boli na radnici, teraz idú do múzea.

Nezriedkavé je aj kalkovanie:

„Čo sa teľko plačeš, veď máš lem enu koridžencu!“ – Čo sa toľko sťažuješ, veď máš len jednu opravnú skúšku!

„Mama ho položila na punkt.“ – Dostal od mamy príučku.

„Ako stojíš s peňazma?“ – Máš peniaze? Koľko máš peňazí?

„Toto je! Na druhon sa ferituj od neho!“ – Takáto je situácia! Druhýkrát sa mu vyhýbaj!

„Ždi ho bije na hlavu, nak sa lepšie učí.“ – Vždy mu prízvukuje, aby sa lepšie učil.

„Ja som si robiu de kap a netrápilo ma, že čo bude z učením.“ – Ja som vystrájal (robil som hlúposti) a netrápilo ma, čo bude s učením.

Príčiny tejto nežiaducej jazykovej tendencie sú veľmi rozmanité a ťažko predpokladať, že ich odstránenie by bolo ľahko realizovateľné. Určite však pomôže neustála jazyková edukácia, a to tak zo strany učiteľov slovenčiny, ako aj zo strany všetkých ostatných učiteľov. Lebo slovenčina sa v nadlackej škole učí nielen počas tých štyroch či piatich hodín týždenne, ale aj v rámci všetkých ostatných vyučovacích predmetov. Žiak je v škole 6 - 7 hodín denne a z tých 30 - 35 hodín týždenne má len približne 14 % slovenského jazyka a slovenskej literatúry. Je preto nepopierateľné, že úloha revitalizácie slovenského jazyka, ale aj zväčšovanie národnej uvedomelosti pripadajú v rovnakej miere všetkým učiteľom.

Dve miniankety o literatúre

Na rozhraní tisícročí nielen naša škola, ale celá spoločnosť hľadá svoju tvár. Aj v strednej a východnej Európe sa pátra po možnostiach, ako liberalizovať a humanizovať školu, pretože proti tradičnej škole sú vážne výhrady.

Školstvo sa vyrovnáva s neustále rastúcim množstvom vedeckých poznatkov, a teda aj s neustálym narastaním učebnej látky. Riešením býva obyčajne rozširovanie počtu hodín prírodovedných a technických predmetov. Často sa tak deje na úkor humanitných vied a esteticko-výchovných predmetov.

Školské štátne ustanovizne, samozrejme aj minoritné, sledujú viaceré presne stanovené ciele, od realizácie ktorých závisí ich vlastné hodnotenie. Dlhodobý výchovno-vzdelávací proces má zaručovať znalosti a schopnosti jedincov, obstať aj v náročných postoch 3. tisícročia.

Školstvo, podobne ako iné inštitúcie, má slúžiť človeku, a nie naopak. Výsledkom by mala byť kultivovanosť, kultúrnosť a dôstojnosť maturantov. Kultúrno-výchovné a kultúrno-vzdelávacie zložky následne vedú k opravdivému humanitnému vzdelaniu, k vzdelaniu odbornému a v neposlednom rade k nevyhnutnému ovládaniu modernej pokrokovej techniky, ktorej existencia už dlho nie je irelevantnou.

Význam literatúry v živote človeka je nepopierateľný. Odpovede na rôzne otázky nachádza dieťa i dospelý často práve v písanom slove. Milan Rúfus tvrdí, že rozprávka je prvou školou života pre človeka. Ibaže škola nedáva žiakom dostatok priestoru pre radosné objavovanie, pre ich skutočné túžby, pre rozvoj citov. Anton Habovštiak zase napísal vedecké štúdie ohľadom filozofie rozprávok, vďaka ktorým sa dospelí môžu vracieť k takej stálici, akou je ľudové umenie, k podobenstvám, k žriedlu poznania v širokých súvislostiach.

„Základné dedičstvo detskej literatúry vzniklo, popri ľudovej slovesnosti, z diel „vysokej“ literatúry, ktoré určovali jej mieru. Hoci táto „miera“ klesla dodatočne na rovinu detskej komunikatívnosti a prechádzala istým procesom redukcie alebo modifikácie, nestrácala svoje rozhodujúce kvalitatívne jadro, posúvajúce vývinový pohyb dopredu...“ (Zlatko Klátik, Krajina plná detstva, Bratislava, Mladé letá, 1971)

Zlatko Klátik výstižne pomenoval Hronského tvorbu pre deti Krajinou plnou detstva, Ion Creangă v Spomienkach z detstva podal umelecké svedectvo o detskej duši

a domove.

Aj žiak je výborným pozorovateľom života okolo seba, sám je niekedy účastníkom veselých aj vážnych príhod, ktoré mu prináša život; často mu z odpozorovaného alebo prežitého treba pomôcť vyvodiť závery, zovšeobecňovať a poučiť sa. Spravidla na to potrebuje dospelého človeka: rodiča, učiteľa alebo inú blízku osobu, ktorej dôveruje. Učiteľ slovenského jazyka a literatúry, a nielen ten, môže takého priateľa poskytnúť. Sám sa ním môže stať prostredníctvom knihy a učebnej látky, ktorú žiakom sprostredkúva.

Vďaka ústretovosti mojich dvoch kolegyň, učiteľiek slovenského jazyka, dr. Eleny Dariny Kmeťovej a Jarmily Hekľovej, žiaci 8., respektíve 12. ročníka prednádnom vyplnili dotazník, týkajúci sa vzťahu žiakov k materinskému jazyku.

Respondenti 8. ročníka vôbec nechceli ostať v anonymite a všetci 23 žiaci sa ochotne podpísali na anketový listok. Na otázku *Aké knihy najradšej čítaš?* najviac žiakov odpovedalo, že radi čítajú veselé, humorné príbehy, rozprávky, dobrodružné diela a detektívky. Niekoľkí napísali, že majú radi zaujímavé knihy, jednému sa páčia básne, iný píše, že rád číta náučnú literatúru a historické knihy.

V menšej miere sa spomínali vedecko-fantastické, encyklopedické knihy, čo je pochopiteľné, keďže tieto si vyžadujú vyspelého a záujmovo orientovaného čitateľa.

Tvoj obľúbený hrdina.

Väčšina ôsmakov uviedla Jánošíka, čo je samozrejme vzhľadom na ich vek a učebnú látku. Jeden napísal Winnetou-a a niekoľkí Harryho Pottera. Bol aj taký žiak, ktorý nemá obľúbeného hrdinu.

Odkiaľ získavaš knihy na čítanie?

Veľká väčšina si ich požičiava zo školskej knižnice, mnohí majú doma menšiu vlastnú knižnicu a niekoľkí navštevujú aj mestskú knižnicu. Jeden žiak má, okrem týchto možností, knihy aj od svojej starej mamy. Iba málo z opýtaných (2) si knihy kupuje.

Aké knihy sa oplatí prečítať?

Respondenti sa vyjadrili nasledovne: na prvom mieste sú to rozprávkové knihy, za nimi nasledujú zábavné a poučné knihy. Jeden žiak uviedol, že aj veľké knihy, čiže romány, ale také, ktorým by žiaci rozumeli. Isté žiačky sa páčia knihy so šťastným koncom.

Keby si bol spisovateľom, o čom by si napísal knihu?

Z odpovedí: Jeden dobrý žiak uvádza niekoľko tém: „Písal by som o našej Zemi, o vesmíre, o zvieratách alebo o rôznych prístrojoch.“ Ďalší bystrý a sčítaný by písal o prírode a o láske, iný zase o Nadlaku, prípadne rozprávkové príbehy, príbehy o živote chudobných, o vojne, knihu pre deti, o detstve alebo o spomienkach na detstvo.

Čo si myslíš o odporúčanej literatúre?

Na základe odpovedí sa nám zdá, že otázku chápali odlišne. Niektorí považujú odporúčanú literatúru za potrebnú pre všetkých žiakov, lebo takto sa naučia lepšie čítať, poučia sa, obohacujú si slovník atď. Iné odpovede: Je zaujímavá, potrebná, užitočná, dobrá vec. Všeobecne platný záver je, že čítať treba nie preto, aby sme mali čo robiť, ale aby sme získali poznatky.

Čo ti chýba v učebnici literatúry?

Je zrejmý dopyt po viacerých rozprávkach, niekedy aj básňach, po zábavnom čítaní, viacerým nechýba nič, dvaja uviedli, že nevedia, čo chýba, jedna o tom nerozmýšľala.

Podľa tvojho názoru čítaš dosť alebo málo?

Väčšina respondentov sebakriticky uviedla, že málo číta.

Čo robíš vo voľnom čase?

Dvaja žiaci píše „vlastnú“ knihu, iní sa hrajú na počítači, čítajú, alebo hrajú futbal. Menej žiakov uvádza televízor (1), rozhovor s priateľmi alebo pomoc v domácnosti (3). Dvaja počúvajú hudbu, čo vyzerať dosť nereálne.

Máš, či nemáš rád hodiny literatúry?

Tu sa žiaci 8. ročníka akoby dohodli a svorne napísali „áno“, dvom sa len skúšanie nepáči, inak má slovenský jazyk a literatúra prvenstvo.

Chodil si, alebo chodíš na literárny krúžok?

Jedenásti z opýtaných mali „do činenia“ so školským literárnym krúžkom (8. ročník). Žiaci 12. ročníka už naň akosi zabudli, spomenuli ho piati.

Ktoré časopisy čítaš?

Takéto čítanie nie je silnou stránkou opýtaných. Spomenuli maximálne dva – tri tituly.

Odpovede 17 respondentov z 12. ročníka sa podstatne líšia. Príčinou, samozrejme, nie je fakt, že na dotazníku neuviedli svoje meno (nebolo povinné), ale vekom dané odlišné záujmy a rôzne iné priority. Zaujíma ich psychológia, vedecké knihy, história, psychologické romány, hrdinka z románu Tri gaštanové kone, náboženská literatúra. Povinné čítanie sa niekoľkým zdá byť dosť rozsiahle, jeden si myslí, že ho potrebuje len na maturitné skúšky. Menej ich teší skúšanie, svorne uznávajú, že by mali viac času venovať čítaniu, lebo knihy sú poučné. Traja priznali, že by napísali knihu o živote, dvaja by pisali veselé príbehy, dvaja poučné, dvaja psychologické, jeden o rodnom kraji, jeden by nerád bol spisovateľom, iný by písal knihu, ktorá by pomohla v živote.

Je známe, že v sedemdesiatych rokoch oficiálna kultúrna politika vyhlásila štatistic-

ké výskumy čitateľských pomerov na Slovensku za dôverné, lebo sa v nich príliš často vyskytovalo meno J. Nižňanského a tvorba autorov tzv. socialistického realizmu skoro vôbec nie. Neochota priznať existenciu dynamickej populárnej literatúry sa dodnes zachovala.

Dostal sa nám do rúk podnetný článok Petra Andruška s názvom *Pod horou kníh*. Spisovateľ a literárny kritik, vedec a vysokoškolský pedagóg sa zamýšľa nad poslaním učiteľa slovenčiny, nad tým, že to vôbec nemá jednoduché. „S orientovaním sa v dnešnej zálahe kníh má problémy aj literárny kritik či vedec profesionál, nieto pedagóg, pre ktorého prehľad v súčasnej tvorbe tvorí len časť toho, čo musí (mal by) poznať, o čom by mal so svojimi žiakmi (študentmi) hovoriť.“ (Peter Andruška) Čoraz nástojčivejšie sa vynára otázka, čo je vlastne náročná literatúra, čím sa text stáva umeleckým?

Bežná recenzistika na túto otázku nedáva odpoveď, veď aj kritici väčšinou prezentujú subjektívne názory a hodnotenia. Znova sa hľadajú kritériá, ktoré by mohli byť všeobecnejšie platné. Učiteľ literatúry je v tejto situácii odkázaný sám na seba, na úroveň svojho vzdelania, vkusu, kultúrnosti. Musí mať nadhľad, aby si sformuloval vlastný názor a musí disponovať schopnosťou byť tolerantným k názorom iných.

„Vysoká“ literatúra spolu s populárnou literatúrou sa môžu zúčastňovať na kultivácii ľudských noriem a mravných hodnôt. „Populárna literatúra ponúka nápravu aspoň v príbehoch, ponúka sen, únik, slastné zabudnutie, oázu jemnosti, elegantnej etikety... ponúka síce iluzórnu, ale predsa len akú-takú istotu, že aspoň niekde sa čosi dobre skončí... víťazí však vždy ilúzia šťastia, liečivý pocit úľavy, kompenzácia zmyslu pre spravodlivosť v čase, keď zločin sa netrestá...“ (Ivan Šulík)

Znalec písaného slova Peter Andruška v spomenutom článku (pripomíname, že vyšiel pred dvanástimi rokmi) odporúča niekoľko knižných publikácií z produkcie vydavateľstva Slovenský spisovateľ, ktoré má najbližšie k domácej tvorbe a vydáva najviac pôvodných titulov. Boli sme prinajlepšom zarazení, že z navrhnutých 22 titulov vlastní nadlacká školská knižnica len dva! Dalo by sa očakávať, že knižnica zväzu zachráni situáciu, keďže ju nedávno založili a vlastní moderné zväzky, ale knihovníčka konštatovala, že aj u nich sú len dva tituly z odporúčaných.

Na záver iba krátky text súvisiaci s literatúrou pre mládež, ukážka od majstra slova Jozefa Čigera Hronského:

„Keby som mohol diktovať, dal by som popáliť všetky smutné knihy, rozkázal by som písať ak nie diela priam veselé, ale rozhodne bez uplakaných čiernych farieb, knihy spravodlivé v pomere k duchu mládeže, hoci by zavše prichodilo túto spravodlivosť i nafalšovať trochu, aby nejako tak spievala, tak veštila, tak sa tešila zo života, ako mladý májový strom.“

Použitá literatúra:

1. Andruška, Peter: Pod horou kníh. In: Slovenský jazyk a literatúra v škole, dvojčíslo január/február, ročník 40, Bratislava, 5-6 1993/1994.
2. Bekeniová, Ľubica: Potrebujeme v škole dramatickú výchovu? In: Slovenský jazyk a literatúra v škole, dvojčíslo január/február, ročník 40, Bratislava, 5-6 1993/1994.
3. Habovštiak, Anton: Jánošíkova studnička, Bratislava, Východoslovenské vydavateľstvo Košice, 1980.
4. Klátik, Zlatko: Krajina plná detstva. Hronského tvorba pre mládež, Bratislava, Mladé letá, 1971.
5. Rúfus, Milan: Kniha rozprávok, Bratislava, Mladé letá, 1989.
6. Sudová, Mária: Minianketa o literatúre v 8. ročníku ZŠ. In: Slovenský jazyk a literatúra v škole, dvojčíslo január/február, ročník 40, Bratislava, 5-6 1993/1994.
7. Šulík, Ivan: Populárna literatúra - dejiny a súčasnosť. (Náčrt problematiky) In: Slovenský jazyk a literatúra v škole, dvojčíslo január/február, ročník 40, Bratislava, 5-6 1993/1994.

Slovenský jazyk a literatúra ako maturitný predmet

Maturitné skúšky v novej podobe vstupujú v školskom roku 2009/2010 už do piateho roku, preto pokladám za dôležité zamyslieť sa nad tým, ako sa podaril zámer rezortu školstva zvýšiť kvalitu skúšky dospelosti.

Ako uvádzajúca profesorka predmetu slovenský jazyk a literatúra som mala v roku 2005 práve maturitný ročník, študenti ktorého museli vykonať maturitné skúšky už podľa nových predpisov. V predchádzajúcom školskom roku zmaturovali ďalší moji študenti, preto som sa rozhodla podeliť sa o svoje skúsenosti so širšou verejnosťou.

Vo svojom príspevku sa zameriavam na zmeny systému maturitných skúšok a stručnú analýzu výkonu študentov Slovenského gymnázia v Budapešti na posledných maturitných skúškach z predmetu slovenský jazyk a literatúra.

Zmeny v systéme maturitných skúšok

V poslednom dvadsaťročí sa v Maďarsku museli riešiť neľahké transformačné problémy, podobne ako tomu bolo aj v ostatných postsocialistických krajinách v poprevratovom období. Na spoločenské zmeny vo svete práce (zmena situácie na trhu práce, rastúca nezamestnanosť, zhoršujúce sa sociálne pomery atď.) musel reagovať aj školský systém, veď na trhu práce sa postupne vyžadovala úplne iná kvalifikácia, prispôbujúca sa požiadavkám doby a umožňujúca ďalšie alebo nové uplatnenie pracovníkov.

Reakciou školskej politiky na nové výzvy bola snaha o obnovu obsahu výchovno-vzdelávacieho procesu a modernizácia pedagogických procesov.

Pod vplyvom globalizačných snáh a následkom medzinárodných vplyvov sa tento proces urýchlil vstupom Maďarskej republiky do Európskej únie.

K zvýšeniu vzdelanostnej úrovne študentov, absolvujúcich strednú školu, mal prispieť aj nový systém maturitných skúšok, zavedený v roku 2005.

Reorganizácia maturitných skúšok znamenala veľkú výzvu pre všetkých účastníkov školského systému, vrátane národnostného školstva, ktoré ako organická súčasť maďarského školského systému tiež muselo čeliť dôležitým zmenám a reformám. Každá zmena obsahu a organizácie vo výchovno-vzdelávacom procese sa identicky transformovala aj do obsahu výchovy a vzdelávania v národnostných školách a školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, ako i v dvojazyčných školách, respektíve v školách,

v ktorých sa vyučuje jazyk národnostnej menšiny.

Širšie rámce slovenského národnostného školského systému určuje Zákon č. 65/1990 o miestnych samosprávach, ktorý starostlivosť o etnické a národné skupiny zveruje povinne na miestne samosprávy, Zákon č. 77/1993 o právach národných a etnických menšín a viackrát modifikovaný Zákon č. 79/1993 o všeobecnom školskom vzdelávaní (školský zákon).

V roku 1997 bolo vydané vládne nariadenie č. 32 o určení smerníc národnej a etnickej menšinovej predškolskej a školskej výučby.

Vydanie skúšobných stanov maturitnej skúšky nariaďuje upravené vládne nariadenie č. 10/1997, pričom v príprave na maturitnú skúšku boli dôležitým činiteľom aj Rámcové učebné osnovy, zavedené v roku 2000 (nariadenie ministra školstva č. 28/2000). Organizáciu maturitných skúšok upravuje aj nariadenie ministra školstva č. 40/2002 o podrobných požiadavkách maturitných skúšok.

Koncom roku 2003 bola prijatá modifikácia nariadenia vlády č. 130/1995 o vydaní Národných učebných osnov. Jedna jej podkapitola s názvom Národnostná menšinová výchova a vyučovanie rozoberá v podstate tvrdenia, uvedené v Smerniciach národnej a etnickej menšinovej školskej výučby.

V príprave na maturitnú skúšku sú ešte veľmi dôležitými dokumentmi Pedagogické programy a Miestne učebné osnovy jednotlivých škôl.

Charakteristika maturitných skúšok

Nový systém maturitných skúšok sa neodlišuje od predchádzajúceho iba v tom, že absolventi stredných škôl a gymnázií majú možnosť vykonať maturitnú skúšku z jednotlivých predmetov na strednom alebo na vyššom stupni, ale vyžaduje si úplne iný prístup učiteľov vo výučbe (iné riadenie výchovno-vzdelávacieho procesu, rozvíjanie kľúčových kompetencií študentov, iné metódy na rozvíjanie interpretačných a komunikačných zručností, iné typy úloh atď.), ako aj inú prax študentov pri príprave.

Pri hodnotení úrovne osvojených vedomostí sa namiesto kontroly lexikálnych vedomostí dôraz kladie predovšetkým na meranie schopností vyjadrovania v národnostnom jazyku a adaptácie získaných vedomostí.

Objektivitu hodnotenia zaručujú pokyny hodnotenia (opravný kľúč), ktoré obsahujú všeobecné kritériá hodnotenia písomných i ústnych maturitných prejavov, heslovito sformulované očakávané riešenia zadaných úloh a maximálny počet získaných bodov.

Stručná charakteristika novej maturitnej skúšky:

- jednotnosť
- dvojstupňovosť
- štandardizácia
- flexibilita
- zveľadenie obsahovej náplne, zahrnutím do podrobných požiadaviek schopností
- a kompetencie, ako aj ich meranie.¹

Jednotnosť spočíva v tom, že skúšky sa musia konať v každej inštitúcii rovnako, podľa Skúšobných stanov maturitnej skúšky, ktoré prikazuje vládne nariadenie číslo 100/1997 (13.VI.).² Podrobné požiadavky maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry sú verejné a prístupné pre všetkých účastníkov školského systému v slovenskom i v maďarskom jazyku, v ich doslovnom preklade. Obsahujú podrobné požiadavky z predmetu a opis skúšky.³

Delia sa na tri okruhy:

- A) Kompetencie
- B) Jazykové a literárne skúsenosti, zručnosti
- C) Podrobné obsahové požiadavky

Maturitná skúška z predmetu slovenský jazyk a literatúra sa skladá z ústnej a písomnej časti, pričom obidve sú časovo limitované.

Písomnú zložku skúšky tvoria dve časti. Na obidvoch stupňoch sa majú riešiť ústredne stanovené a vydané úlohy, avšak na strednom stupni je zadaná úloha na pochopenie textu a úloha na tvorenie textu, kým na vyššom stupni sa rieši jazykovo-literárny test, ktorý sa viaže k vybranému literárnemu dielu s príslušným tvorením textu. Pri jeho tvorení majú študenti možnosť vybrať si jednu z troch úloh rozličného typu a témy na obidvoch stupňoch.

Opravujúci učitelia hodnotia výkon maturantov podľa kľúča, ktorý obsahuje súbor odpovedí a očakávaný počet bodov. Pri tvorení textu sú v kľúči uvedené všeobecné hodnotiace kritériá, na základe ktorých sa zhodnotí obsah, štruktúra a jazyková kvalita práce.

Ústnu zložku maturitnej skúšky tvorí ústna odpoveď študenta pred predmetovou maturitnou komisiou, kde si ťahá jedno zo schválených maturitných zadaní.

Maturitné zadania a úlohy vychádzajú z podrobných požiadaviek na vedomosti a po-

-
- 1 Horváth Zsuzsanna, Lukács Judit: A kétszintű érettségi vizsga. In Horváth Zsuzsanna, Lukács Judit szerk.: Új érettségi Magyarországon. Honnan, hová hogyan? Egy folyamat átlomása. Országos Közzoktatási Intézet, Budapest. 2006.
 - 2 Magyar Közlöny 1997. č.51.
 - 3 Platná forma nariadenia M. š. č. 40/2002 (24. V.), modifikovaná nariadením M.š. I/2005 (21. I.), Magyar Közlöny 2005. č. 8., je prístupná aj na webovej stránke Školského úradu: www.oh.gov.hu

žadujúce kompetencie z predmetu slovenský jazyk a literatúra. Minimálny počet otázok je 20. Pred maturitnou skúškou je profesor povinný zverejniť tematické okruhy. (Nie konkrétne maturitné otázky a úlohy!) Na internete sú prístupné aj tematické okruhy pre skúšku vyššieho stupňa. Na strednom stupni zostavuje otázky a úlohy skúšajúci, na vyššom stupni sú otázky stanovené a vydané ústredne. Na oboch stupňoch musí študent riešiť v danom časovom intervale (15 minút) jednu jazykovú a jednu literárnu úlohu, pričom po vytiahnutí otázky dostane čas aj na prípravu.

Jazyková a literárna skúška sa hodnotí spoločne, súhrnným bodovým hodnotením, a to podľa kritérií hodnotenia. Bodujú sa jazykové kompetencie, literárne vedomosti a riešenie gramatických úloh, vyplývajúcich z textu.

Záverečná známka sa udeľuje podľa získaných bodov v oboch častiach skúšky.

Podľa hore uvedeného možno konštatovať, že podrobné požiadavky maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry určením konkrétnych požadovaných znalostí a opisom skúšky zaručujú jednotnosť maturitných skúšok v Maďarsku.

Podrobné požiadavky maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry majú okrem normatívneho určenia tiež regulatívnu funkciu pri organizovaní a riadení výchovno-vzdelávacieho procesu a kontrole jeho výsledkov. Ich didaktickým poslaním je ovplyvniť rozvoj kľúčových kompetencií študentov.

Potreba dvojstupňovosti (zavedenie skúšky stredného a vyššieho stupňa) bola odôvodnená heterogénnou motiváciou a odlišnou vzdelanostnou úrovňou študentov.

Keďže pri úspešnom absolvovaní skúšok najrelevantnejšou otázkou je vždy to, na čo dotýčnych oprávňuje získané vysvedčenie, maturitná skúška vyššieho stupňa si získala priaznivcov tým, že sa vyrovnala prijímacím skúškam, resp. prijímacím pohovorom.

Ak sa pozeráme na dvojstupňovosť z iného aspektu, z hľadiska charakteristických znakov skúšky, môžeme zistiť, že maturitná skúška stredného stupňa je interná skúška kontrolovaná Školským úradom (Oktatási Hivatal), pričom skúška vyššieho stupňa je z hľadiska organizácie, ako i z hľadiska hodnotenia externá. Za jej organizáciu a koordináciu zodpovedá Školský úrad..

Ak sa chceme sústrediť na odlišnosti medzi dvomi stupňami, zistíme, že kým skúška stredného stupňa je skôr praktickejšia, skúška vyššieho stupňa je teoretickejšia.

Požiadavky maturitnej skúšky stredného stupňa očakávajú od kandidátov jednoduchší, subjektívnejší prístup k daným úlohám, jednoduchšie hľadiská v klasifikácii, aplikácii, porovnaní, rozbere atď.

Na maturitnej skúške vyššieho stupňa sa vyžaduje abstraktnejšie rozmyšľanie, samostatnejšia orientácia a komplexnejšie približovanie sa k téme a predpokladá sa istota v

aplikácii vedomostí pri interpretácii jazykových a literárnych znalostí.

Požiadavky na vyššom stupni sa celkovo viac prispôsobujú ďalšiemu vysokoškolskému či univerzitnému štúdiu.

Najdôležitejším kritériom štandardizácie sú rovnaké požiadavky a rovnaký priebeh skúšok, vrátane zadaných úloh, časového limitu a hodnotenia výkonov.

Štandardizácia skúšky zaručuje maturantom, že v každom type školy, či je to stredná škola, gymnázium alebo dvojязыčná či jednoязыčná škola, musia pred maturitnou komisiou vyhovieť rovnakým požiadavkám. V zmysle toho nie je rozdiel ani v tom, či niekto ukončil denné alebo večerné štúdium, maturitné požiadavky sa vzťahujú rovnako na každého maturanta podľa predpisov daného stupňa skúšky.

Hodnotenie ich výkonu musí byť tiež rovnaké, pričom sa berie ohľad na platné predpisy a spoločnú hodnotiacu stupnicu. Tu sa môže nadviazať otázka, či štandardizácia hodnotenia neporušuje ťažko získanú autonómiu odborných učiteľov. Nezabudnime, že kritériá hodnotenia má možnosť poznať každý, takže hodnotenie výkonu musí byť nezávislé od osoby skúšajúceho. Prepočítaním získaných bodov na percentá sa tiež vylučuje subjektivita členov predmetovej maturitnej komisie, pričom sa zvýši aj reliabilita hodnotenia.

Zavedenie nového typu maturitných skúšok umožnilo, aby sa vo výchovno-vzdelávacom procese namiesto zastaralých „schém“ uplatnil aj princíp didaktickej flexibility, keď sa hľadali novšie metódy na zvyšovanie efektivity výučby. V miestnych učebných osnovách škôl sa mohla odzrkadliť inovačná schopnosť daného kolektívu vo vytvorení vlastnej výchovno-vzdelávacej kultúry.

Zveladením obsahovej náplne sa najprv prehodnotili sústavy špecifických cieľov predmetu slovenský jazyk a literatúra, pričom sa posilnila orientácia na kompetenčno-pojmový model výchovy a vzdelávania. Po uvedení adekvátneho učebného obsahu (určenie obsahového štandardu) sa dostala do popredia dominancia vytvárania a rozvíjania rôznych kompetencií. Začal sa rozširovať komunikačno-zážitkový model vyučovania predmetu, kládol sa väčší dôraz na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, na prácu s informáciami, na čitateľskú gramotnosť, na schopnosť argumentovať atď. V literatúre sa obsah predmetu namiesto faktografickej orientácie zameriava aj na rôzne činnosti: na recepciu, tvorbu a rozvíjanie čitateľských a poznávacích kompetencií. Čiže, asi najväčším prínosom reformy maturitných skúšok je, že pozornosť sa venuje získavaniu komplexných kompetencií.

Po tomto stručnom prehľade načrtnutých zmien a krátkej charakteristike systému maturitných skúšok sa v druhej časti svojho príspevku venujem konkrétnej analýze

výsledkov predmetu slovenský jazyk a literatúra v poslednom maturitnom skúšobnom období školského roka 2008/2009.

Stručná analýza maturitných výsledkov z predmetu slovenský jazyk a literatúra

Maturitné skúšky sa podarilo úspešne zvládnuť všetkým osemnástim absolventom minuloročného dvanásteho ročníka.⁴

Študenti gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti maturovali zo štyroch povinných predmetov. Okrem slovenského jazyka a literatúry to boli maďarský jazyk a literatúra, dejepis a matematika. Museli pritom vykonať skúšku aj z jedného voliteľného predmetu, čiže mohli si zvoliť akýkoľvek cudzí jazyk, resp. prírodovedný, spoločenskovedný alebo iný predmet.

Výučba slovenského jazyka a literatúry prebiehala už od školského roka 2005/2006 v dvoch skupinách, čo bolo odôvodnené odlišnými jazykovými znalosťami študentov a tiež relatívne vysokým počtom žiakov 9. ročníka (26). Medzi nimi boli takí, ktorí sa učili slovenský jazyk ako národnostný jazyk, niektorí prišli na našu školu s nízkou znalosťou jazyka, ba našli sa aj takí, ktorí vôbec nevedeli po slovensky, pričom veľká časť študentov nemala problémy s jazykom, veď slovenčina bola ich materinskou rečou.

Tento problém sme sa snažili vyriešiť skupinovým rozdelením a diferencovanou výučbou.

Počas štyroch rokov sa počet žiakov menil, v poslednom školskom roku z mojej skupiny zmaturoval každý.

Nižšie uvedené výsledky maturitných skúšok sa vzťahujú na ich výkon.

Písomné maturitné skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra

Písomné maturitné práce sa skladali z dvoch častí.

Prvá časť, pochopenie textu, pozostávala z jedného populárno-vedeckého textu s názvom *Na dušu človeka pôsobia aj farby*, ktorý zahŕňal globálne porozumenie obsahovej podstaty uvedeného článku, ako i pochopenie najdôležitejších súvislostí textu. Obsahovala jedenásť úloh. Ich riešenie si vyžadovalo spravidla krátko sformulované odpovede. Napríklad odpovede na otázky, uvedenie synonymým alebo antonym k daným slovám,

4 Podľa štatistických údajov z predmetu slovenský jazyk a literatúra v májovom a júnovom skúšobnom období 2009 zložilo maturitnú skúšku v Maďarsku 28 študentov.

Prameň: Štatistické údaje o maturitných skúškach skúšobného obdobia máj-jún 2009. www.oh.gov.hu.

Predmetná štatistika: www.ketszintu.hu

preklady, uvedenie príkladov na slová, v ktorých sa uplatňuje rytmický zákon atď.

Stanovený časový limit na túto časť skúšky bol 60 minút.

Práce som opravovala na základe kľúča.

Maximálny počet bodov, ktorý maturanti mohli dosiahnuť pri tejto časti skúšky, bol 30.

V druhej časti písomnej maturitnej skúšky prostredníctvom tvorenia textu sa preverovali rôzne kompetencie ako pochopenie témy, jazykové a literárne vzdelanie, schopnosť samostatného riešenia problémov, zaujatie osobného postoja, prehľad a vnímavosť na spoločenské problémy, vecnosť, dodržiavanie písomných noriem slovenského jazyka atď.

Študenti si mohli zvoliť jednu z troch uvedených literárnych tém a napísať slohovú prácu v rozsahu asi 500 slov, pričom mohli používať slovník slovenského pravopisu, jednojazyčný aj dvojazyčný slovník, prípadne antológiu slovenskej literatúry.

Na vypracovanie zvolenej úlohy mali 180 minút.

Témy a úlohy:

1. Predstavenie literárneho diela:

Motív skamenelého hriechu v balade Jána Bottu *Margita a Besná*

Žáner úlohy: interpretácia

2. Aktuálne spoločenské problémy vo svete literatúry:

Vnímanie materinského jazyka (slova) v literatúre a jeho perspektívy v kruhu Slovákov žijúcich v Maďarsku

Žáner úlohy: porovnávacía interpretácia

3. Postoj k aktuálnym otázkam:

Problémy a perspektívy sebarealizácie mladého človeka v súčasnej spoločnosti

Žáner úlohy: esej

Úlohy na tvorenie textu som hodnotila podľa kritérií uvedených pre jednotlivé výkonnostné oblasti, so zreteľom na možné obsahové prvky priradené k danej úlohe.

Príručka hodnotenia uvádzala tri výkonnostné oblasti hodnotenia a maximálny počet bodov, ktoré sa mohli v jednotlivých oblastiach dosiahnuť:

- kvalita obsahovej stránky: 30 bodov,

- štruktúra, stavba: 10 bodov,

- kvalita jazykovej stránky: 30 bodov.

Maximálny počet bodov, ktorý maturanti mohli dosiahnuť pri tejto časti skúšky, bol 70.

Výsledky písomnej maturitnej skúšky na základe jednotlivých maturitných prác:

Úlohy študentov	Pochopenie textu	Tvorenie textu	Priemerný výsledok
1.	27 (90%)	66 (94%)	93 (93%)
2.	24 (80%)	66 (94%)	90 (90%)
3.	26 (86%)	65 (93%)	91 (91%)
4.	26,5 (88%)	61 (87%)	87,5 (87,5%)
5.	28 (93,3%)	68 (97%)	96 (96%)
6.	20,5 (68%)	52 (74%)	72,5 (72,5%)
7.	24,5 (81,6%)	65 (93%)	89,5 (89,5%)
8.	19 (63%)	63 (90%)	82 (82%)
9.	26,5 (88%)	70 (100%)	96,5 (96,5%)
10.	25,5 (85%)	67 (95%)	92,5 (92,5%)
11.	20,5 (68%)	62 (88%)	82,5 (82,5%)

Najlepší a najslabší výkon je kvôli ľahšiemu používaniu tabuľky znázornený hrubo.

Priemerné výsledky písomnej časti maturitnej skúšky:

Výsledky	Pochopenie textu	Tvorenie textu	Spolu
<i>Dosiahnutý počet bodov</i>	268	705	973
<i>Maximálny počet bodov</i>	330 (30x11)	770 (70x11)	1100 (100x11)
<i>Priemer skupiny</i>	81.2%	91,5%	88,4%

Na základe vyššie uvedených údajov možno konštatovať, že písomnú časť maturitnej skúšky zvládli študenti veľmi dobre.

Pochopenie textu im nespôsobilo vážnejšie problémy a aj počet pravopisných chýb bol zanedbateľný. (Pri hodnotení riešení úloh na pochopenie textu sa jazykové chyby neberú do úvahy.)

Príčinou najslabšieho výkonu bola pomerne nízka úroveň znalosti maďarského jazyka, ktorá zapríčinila stratu bodov pri úlohách zameraných na preklad.

Pri úlohe tvorenia textu si väčšina študentov zvolila tretiu tému, iba jedna študentka sa venovala predstaveniu literárneho diela. S prácami som bola vo všeobecnosti spokojná.

Spracovanie zvolenej témy v určenej žánrovej forme zodpovedalo nastoleným požiadavkám, študenti vyjadrili aj svoj osobný postoj k téme, vo viacerých prácach sa objavila argumentácia, ba mnohí sa pohybovali v rámci zvolenej témy v širších spoločenských súvislostiach.

Písomné prejavy študentov charakterizuje vo všeobecnosti kultivovaný spôsob vy-

jadrovania. Týmto sa dá odôvodniť pomerne vysoké percento priemeru pri tvorení textu.

Ústne maturitné skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra

Keďže za ústne maturitné skúšky stredného stupňa je zodpovedná inštitúcia, v ktorej prebieha príprava študentov na skúšku dospelosti počas štvorročného štúdia, otázky a zadania na ústne maturitné skúšky pre svoju skupinu som zostavila ako odborná profesorka (členka predmetovej maturitnej komisie). Ústnu zložku maturitnej skúšky tvorila ústna odpoveď študenta pred maturitnou komisiou, pričom žiak si vytiahol jedno zo schválených maturitných zadaní. Každý študent mal riešiť jednu jazykovú a jednu literárnu úlohu, pričom z literatúry si mohol vybrať, ktoré z dvoch zadaní chce riešiť. Každá otázka z jazyka pozostávala z textu s rozsahom 200-250 slov a z dvoch - troch pridaných úloh.

25 % jazykových otázok sa viazalo k jazyku, literatúre alebo tradíciám Slovákov v Maďarsku.

Časový interval skúšky: 15 minút.

Zo slovenskej literatúry sme mali 21 a zo slovenského jazyka 20 otázok.

Za odpovede mohli študenti dosiahnuť maximálne 50 bodov.

Základom hodnotenia bola obsahová stránka prejavu, literárne a jazykové vedomosti, riešenie úloh a jazykové kompetencie (výslovnosť, správnosť, jazyková pohotovosť).

Výsledky ústnej maturitnej skúšky na základe jednotlivých ústnych prejavov:

Odpovede študentov	Obsah	Výklad (interpretácia)	Priemerný výsledok
1.	23 (92%)	25 (100%)	48 (96%)
2.	21 (84%)	24 (96%)	45 (90%)
3.	24 (96%)	25 (100%)	49 (98%)
4.	22 (88%)	20 (80%)	42 (84%)
5.	22 (88%)	25 (100%)	47 (94%)
6.	10 (40%)	20 (80%)	30 (60%)
7.	20 (80%)	22 (88%)	42 (84%)
8.	22 (88%)	22 (88%)	44 (88%)
9.	24 (96%)	25 (100%)	49 (98%)
10	23 (92%)	25 (100%)	48 (96%)
11.	21 (84%)	24 (96%)	45 (90%)

Najlepši a najslabší výkon je kvôli ľahšiemu používaniu tabuľky znázornený aj tentoraz hrubo.

Priemerné výsledky ústnej časti maturitnej skúšky:

	Obsah	Výklad (Jazykové kompetencie)	Spolu
Dosiahnutý počet bodov	232	257	489
Maximálny počet bodov	275 (25x11)	275 (25x11)	550 (50x11)
Priemer skupiny	84%	93%	88,9%

Na základe hore uvedených údajov možno konštatovať, že študenti boli na ústne maturitné skúšky dôkladne pripravení. V ich ústnych prejavoch sa odzrkadľovala istota používania jazyka, usilovali sa o presné sformovanie myšlienok. Na problém, sformovaný v otázke sa snažili reflektovať aplikáciou osvojených jazykových, literárnych, národnostných a kultúrohistorických poznatkov. Odpovede väčšiny študentov odrážali istotu v interpretácii získaných jazykových a literárnych znalostí.

Najslabší výkon sa vyznačoval niekedy obsahovými chybami, nepresnosťami, odpoveď obsahovala všeobecné výroky, časté opakovania, riešenie gramatických úloh nebolo vždy presné. Keďže študentka nemala jazykové problémy, svoje myšlienky sprostredkovala jednoznačne a plynulo, bez vážnejších jazykových chýb, jej výkon v podstate tiež zodpovedal požiadavkám.

Celkové ohodnotenie maturitných skúšok z predmetu slovenský jazyk a literatúra

Celkové výsledky:

Hodnotenie písomnej a ústnej skúšky	Maximálny počet bodov	Dosiahnutý počet bodov	Celkový priemer
Písomná skúška	1100 (100x11)	973	88,4%
Ústna skúška	550 (50x11)	489	88,9%
Celkový počet bodov	1650 (150x11)	1462	88,6%

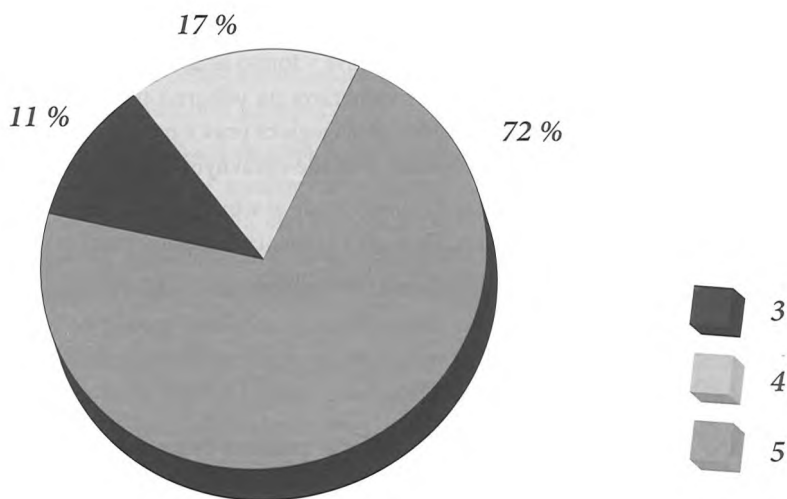
Výkon študentov splnil moje predbežné očakávania a ich vedomosti zodpovedali maturitným požiadavkám. Ich jazykové a ústne prejavy mohli členov maturitnej komisie presvedčiť o dôslednej štvorročnej práci na hodinách predmetu slovenský jazyk a literatúra. Výkon študentov preyšoval ich polročný, ako i koncoročný študijný priemer.

Študijný priemer z predmetu slovenský jazyk a literatúra:

Predmet	Študijný priemer školského roka 2008/2009 v polroku	Študijný priemer školského roka 2008/2009
Slovenský jazyk	4,72	4,54
Slovenská literatúra	4,36	4,54
Spolu	4,54	4,54

Druhá skupina triedy dosiahla tiež veľmi pekné výsledky. Dôkazom pripravenosti študentov bol aj vysoký počet pochvál, udelených predsedníčkou maturitnej komisie.

Záverečné známky maturantov gymnázia na maturitnej skúške z predmetu slovenský jazyk a literatúra v školskom roku 2008/2009:

Záver

Po takýchto úspešných maturitných výsledkoch sa niekomu možno zdá, že sú až podozrivo pekné, no nesmieme zabudnúť, že študenti absolvovali skúšku stredného stupňa, kde sú požiadavky nižšie než požiadavky vyššieho stupňa. Objektívitu opravujúceho a skúšajúceho zaručuje aj kontrolná činnosť predsedu maturitnej komisie.

Právom sa môže nadhodiť najrukolapnejšia otázka: Prečo sa teda nikto neprihlásil na vyšší stupeň maturitnej skúšky?

Medzi vysokoškolskými a univerzitnými inštitúciami v Maďarsku sú aj také, ktoré od študentov nevyžadujú maturitu vyššieho stupňa. Väčšina gymnazistov sa prihlásila na ďalšie štúdium v Slovenskej republike a nepotrebovala body navyše, ktoré sa dajú získať vykonaním skúšky vyššieho stupňa.

Jedna študentka zo skupiny sa zúčastnila na Celoštátnej olympiáde zo slovenského jazyka a literatúry (OKTV). Umiestnila sa na V. mieste, čím automaticky dostala plus 40

bodov (ďalších 40 bodov získala zložením maturitnej skúšky vyššieho stupňa z nemeckého jazyka). Keďže maturant môže získať maximálne 80 bodov navyše, záujem o vyšší stupeň skúšky zo slovenčiny neprejavila ani ona.

Záverom možno konštatovať, že reforma maturitných skúšok nebola zbytočná.

V uplynulých rokoch sa ukázali tak pozitívne, ako aj negatívne dôsledky zmien, ale ich analýza už nie je témou tohto príspevku.

Slovenské gymnázium v Budapešti, ktoré práve v tomto školskom roku oslavuje 60. výročie svojho založenia, sa už dlhé roky zameriava na odbornú prípravu študentov pre úspešné zvládnutie maturitných skúšok. Pedagogická prax v procese prípravy musí vždy zodpovedať meniacim sa požiadavkám, v súlade s právnymi predpismi.

Pevne verím, že rozsah vedomostí študentov bude aj v budúcnosti zodpovedať predovšetkým maturitným požiadavkám, ale aj stále sa meniacim spoločenským potrebám a že bude vhodnou odpoveďou na nové výzvy budúcnosti.

Použitá literatúra:

1. Csapó Benő (2008): A közoktatás második szakasza és az érettségi vizsga. In: Fazekas Károly, Köllő János, Varga Júlia (szerk.): Zöld könyv 2008. A magyar közoktatás megújításáért. Ecostat, Budapest.
2. Horváth Zsuzsanna, Lukács Judit (2006): A kétszintű érettségi vizsga. In: Horváth Zsuzsanna, Lukács Judit (szerk.): Új érettségi Magyarországon. Honnan, hová hogyan? Egy folyamat állomásai. Országos Köznevelési Intézet, Budapest.
3. Kühnne Sibalín Magdolna, Klotz Mária, Fábiánné Orosz Ibolya, Alexov Lyubomir, Németh Miloslava, Kállay Attiláné (2006): A nemzetiségi érettségi Magyarországon
4. In: Új érettségi Magyarországon. Honnan, hová, hogyan? Egy folyamat állomásai.
5. Országos Köznevelési Intézet, Budapest.
6. Pecsenyová, Edita (2005): Šance na rozvoj slovenského národnostného školstva. In.: Slovenčinár, Metodický časopis Celoštátnej slovenskej samosprávy

Moderné vyučovacie metódy a vyučovanie literatúry

Pod vyučovacími metódami pri edukácii rozumieme stratégie, spôsoby, postupy práce učiteľa, ktoré pri rešpektovaní vývoja poznávacích procesov, didaktických zásad a vytýčeného vzdelávacieho cieľa umožňujú žiakom osvojovať si získané vedomosti, zručnosti a návyky a uplatňovať ich v praxi.

V súčasnosti v edukácii existujú vedľa seba klasické, „tradičné“ vyučovacie metódy a moderné, „alternatívne“ vyučovacie metódy. Tradičný model vyučovania, zameraný na akumulovanie vedomostí, ako i tradičné vyučovacie metódy ustupujú do úzadia a na ich miesto nastupuje nový model edukácie a nové moderné vyučovacie metódy, ktoré predstavujú hlavný komponent modernizácie procesuálnej stránky edukačného procesu, nový postup dosahovania vzdelávacích cieľov, iný ako bol doteraz používaný. Zameriavajú sa na sústredenie pozornosti žiakov a na ich aktívne zapojenie do vyučovacieho procesu, umocňujú vnímanie, pozornosť, myslenie, organizujú praktické aktivity. Edukačný proces je aktívny, aktivizujúci, väčšinu činností realizujú edukanti, ktorých postavenie v edukačnom procese sa radikálne mení. Žiak sa aktívne zapája do vyučovacieho procesu, aktívne sa zoznamuje s novými poznatkami, rieši nastolené problémy, aplikuje získané vedomosti v praxi. Závažne sa mení aj postavenie učiteľa, ktorý sa stáva akýmsi moderátorom, usmerňovateľom žiakov. Edukantov vedie k tomu, aby si nové poznatky osvojovali aktívne a vlastným tempom.

Významné zmeny nastali aj vo vnímaní a vyučovaní literatúry, čo bolo podmienené zmenami v záujmovej sfére žiakov. Kým v minulosti literatúra bola hlavným zdrojom získavania informácií, v súčasnosti majú žiaci k dispozícii iný prístup k poznatkom a informáciám, oveľa jednoduchší, a preto záujem o čítanie a literatúru klesá. Je úlohou vyučujúceho prebudiť v žiakoch opäť záľubu v čítaní a presvedčiť ich, aby siahli po knihe. Pri vzbudzovaní záujmu profesor môže použiť nové, moderné vyučovacie metódy, ktoré ponúkajú nespočetne veľa možností.

STRAPEC - je to metóda, ktorá stimuluje uskutočnenie určitých nových asociácií myšlienok a umožní spoznanie vlastného spôsobu porozumenia určitej témy. Jej realizácia predpokladá nasledovné etapy: do stredu tabule/hárka papiera sa napíše slovo alebo veta – jadro spojené s témou, ktorá bude študovaná. Žiaci napíšu čím viac slov alebo syntagiem, ktoré sú zdanlivo späté s východiskovou témou, bez akéhokoľvek hodnotenia týchto myšlienok. Zvýraznia sa spojenia, ktoré navonok jestvujú medzi vetou –

jadrom a myšlienkami generovanými ňou, alebo medzi myšlienkami. Toto zvýraznenie sa urobí pomocou čiar. Dôležité je, aby konexie boli čím početnejšie a rozličnejšie. Je výhodou, ak navrhnutú tému žiaci poznajú, najmä vtedy, keď sa strapec používa individuálne. Môže sa využiť aj pri skupinovej práci: strapec môže byť predstavený buď partnerovi alebo skupine.

METÓDA MYSLITE/PRACUJTE V SKUPINÁCH/KOMUNIKUJTE môže byť použitá viackrát v rámci tej istej vyučovacej hodiny a má nasledovné etapy: za 1-4 minúty každý odpovedá individuálne na jednu alebo viacero otázok, formulovaných vyučujúcim. Uprednostnené sú otázky, ktoré majú viacero možných odpovedí. Vytvorí sa páry. Partneri si navzájom prečítajú odpovede a dohodnú sa na spoločnej odpovedi, ktorá obsahuje myšlienky obidvoch. Vyučujúci požiada 2-3 páry, aby stručne zhrnuli diskusiu a predstavili uzávery.

VYBERTE SI CITÁT – profesor navrhne zoznam citátov, ktoré patria známym autorom, prípadne zoznam prísloví, ktoré súvisia so študovaným textom. Každý žiak má možnosť vybrať si citát, respektíve príslovie, vyjadrujúce myšlienku, s ktorou súhlasí, poťažne citát, ktorý by si vybral za motto pri charakterizovaní vlastnej osoby. Potom sa po skupinách diskutuje.

DISKUSIA TYPU PYRAMÍDA - navrhne sa zoznam šiestich myšlienok, ktoré sa vzťahujú na študovanú tému. Žiak si individuálnym štúdiom vyberie tri myšlienky, s ktorými súhlasí. Žiaci sa potom zoskupia do párov a prostredníctvom diskusie a jednania si vyberú len dve myšlienky. Po tomto kroku sú vytvorené väčšie skupiny, zložené zo štyroch - piatich žiakov, ktorých úlohou je vybrať len jednu myšlienku. Každá skupina predstaví myšlienku, na ktorej sa dohodla, potom po diskusiách, pomocou argumentov za a proti sa ustáli jedna myšlienka platná na úrovni celej triedy.

ANTICIPÁCIA - žiaci môžu pracovať buď samostatne alebo v skupinách. Zadá sa im východiskový text, na základe ktorého majú vysloviť určité predpovede spojené s týmto textom. Písomne vypracujú odpoveď v rozsahu $\frac{1}{2}$ strany. Odpovede sa prečítajú až po preštudovaní textu. Žiak, ktorý sa najviac priblížil k podstate textu, predstaví svoje uvažovanie, ktorého základom bola predpoveď.

PROJEKT – je interaktívna metóda, pozostávajúca z navrhnutia témy, ktorú následne žiaci, rozdelení do párov, spracujú. V tom istom čase je predstavené aj plánovanie činnosti (ciele, skupiny, úlohy, dátum ukončenia, bibliografia). Žiaci zoskupení do párov vypracujú projekt a v určenom čase ho odovzdajú vyučujúcemu a predstavia triede. Vyučujúci hodnotí vedeckú správnosť, zovšeobecnenie problému, organizovanie myšlienok a materiálov, ako aj kvalitu prezentácie.

TROJSTUPŇOVÉ INTERVIEW – predstavuje vyučovaciu metódu prostrední-

tvom spolupráce, kde si žiaci navzájom poskytujú interview v spojení s určitou témou. Profesor zadá tému. Každý žiak za 7 minút vypracuje a zaznamená odpoveď, vytvoria sa trojčlenné skupiny. Jeden žiak zo skupiny zadáva otázky, druhý odpovedá a tretí odpovede zaznamenáva. Potom sa vystriedajú v rámci skupiny tak, aby každý žiak zo skupiny prešiel všetkými rolami. Nakoniec si skupina stanoví lídra, ktorý pred triedou predstaví vypracovanú odpoveď.

ČIARA HODNÔT – je technika vyučovania prostredníctvom spolupráce. Žiakom sa predstaví problém, ktorý je možné vyriešiť viacerými spôsobmi. Každý žiak nezávisle si načrtne určitý postoj a umiestni sa v určitej časti čiary hodnôt. Rozloženie žiakov pozdĺž čiary vyjadruje intenzitu postojov voči nastolenej téme.

NOVINÁR CHAMELEÓN – jeden žiak predstaví tú istú udalosť z rôznych perspektív (je smutný, veselý, deprimovaný, nahneváný atď.).

PONECHAJ MI POSLEDNÉ SLOVO – každý žiak prečíta úryvok z určitého textu, ktorý interpretuje v maximálne desiatich riadkoch na ľavej strane hárku. Prečíta vybrať úryvok kolegom, ktorí ho interpretujú. Nakoniec prečíta svoju interpretáciu, majú posledné slovo.

URČENIE NÁSLEDNOSTI UDALOSTÍ - je to metóda, zameraná na odhalenie chronologických súvislostí v texte. Profesor zaznamená na lístky rôzne udalosti, vypísané z určitého textu. Lístky pomieša a od žiakov požaduje, aby na ich základe určili následnosť udalostí v danom texte.

AKÁ JE TVOJA MIENKA? – je metóda používaná v úvodnej časti vyučovacej aktivity, keď dvaja žiaci pred triedou diskutujú o zadanej téme, kladú si navzájom otázky, dávajú neočakávané a kreatívne odpovede.

MOZAIKA- text je rozdelený na 5 – 6 častí. Jednotlivé časti sa zadedia skupinám, ktoré majú vyriešiť určité úlohy, spojené so zadanou časťou textu. Každá skupina určí hlavnú myšlienku študovaného úryvku a metódy, ktoré použije, aby jej spolužiaci porozumeli. Vzájomným vyučovaním každý žiak spozná obsah celého textu.

HOROSKOP – metóda používaná individuálne/v malých skupinách pri charakterizovaní postavy z literárneho diela. Každý žiak prečíta text, v ktorom vystupuje viacero postáv, z týchto si vyberie jednu a definuje jej dominantné črty. Na ich základe ju zaradí do jedného zo znamení zverokruhu. Cvičenie sa môže rozšíriť hľadaním synonym pre opisné adjektívá, a to identifikovaním ilustratívneho citátu v texte.

VYMYSLIME ROZPRÁVKU – každý žiak napíše začiatok jednej rozprávky na hárku papiera a posunie ho spolužiakovi, ktorý pridá pokračovanie. Hárak koluje od žiaka ku žiakovi, až sa dostane k prvému žiakovi. Výsledok prečíta žiak, ktorý rozprávku

začal a ukončil.

Predstavené metódy vôbec nevyčerpávajú inventár moderných vyučovacích techník, ktorých je omnoho viac. Navyše je možné tieto metódy doplniť, prispôbiť, obmeniť, kombinovať. Pri výbere vhodnej vyučovacej metódy/metód je dôležité poznať kolektív žiakov, ich schopnosti, záujmy a vzdelanostnú úroveň. Všeobecne platí, že neexistuje jediná správna alebo univerzálna vyučovacia metóda, ktorá by bola ideálna pre „každý čas“ a „každú situáciu“.

Interaktivita a interdisciplína v modernizácii učiva o vybraných slovách

30. - 31. októbra 2009 sa v Základnej škole Jána Čajaka v Báčskom Petrovci konal dvojdnový seminár. Na tieto dva dni sa jeho účastníci i hostiteľská škola budú isto dlho pamätať. Bol to dvojnásobne jedinečný seminár: po prvé preto, lebo jeho účastníkmi neboli učitelia, ale žiaci, a preto, lebo bol súťažný. Okrem toho možno s radosťou konštatovať, že to bol prvý seminár pre žiakov slovenských škôl z rozličných vojvodinských oblastí: z Báčky, Banátu a zo Srijemu.

Keďže slovenská menšina vo Vojvodine neobýva kompaktné územie, ale žije roztrúsene vo vyššie spomenutých oblastiach (s týmto súvisí aj rozmiestnenie základných škôl so slovenským vyučovacím jazykom), októbrovým seminárom sa podarilo prekonať viackilometrovú vzdialenosť (čo je pre nás ešte stále veľký problém) a zhromaždiť žiakov zo základných škôl z Kovačice, Starej Pazovy, Pivnice a zo Selenče do petrovskej školy.

Názov seminára *Interaktivita a interdisciplína v modernizácii učiva o vybraných slovách* možno vytvára dojem niečoho cudzieho, nepochopiteľného, ale v skutočnosti ide o vytvorenie a prezentáciu rozprávočiek s použitím čím viacerých vybraných slov, a to spoločnými silami – interaktivitou – členov päťčlenného tímu (žiaci 7. a 8. ročníka) a sklbením viacerých disciplín: slovenského jazyka, výtvarnej kultúry a informatického vzdelávania.

Prameň a počiatok – vybrané slová

Z odbornej skúsenosti viem, že žiaci vyjadrujú potrebu a chuť rozprávať, túžia po pozornosti učiteľa, chcú pracovať v skupinách, súťažiť, zaraďovať do vyučovania netradičné aktivity. Radi využívajú učebnice a iné alternatívne materiály, ale v minimálnej miere pracujú so slovníkmi. Nemenej zaujímavé je pre nich učivo o vybraných slovách. Tieto sú pre nich veľkým hlavolavom.

S cieľom vyhnúť sa doterajšiemu mechanickému bifľovaniu vybraných slov (napr. báseň Bylinu hryzie býk ...), zefektívniť prácu na vyučovacej hodine, aby bola pre žiakov zdrojom poučenia a zábavy a obzvlášť uplatniť najmodernejšie informačno-komunikačné formy a metódy výučby slovenského jazyka vznikla najprv moja vzorová hodina

(rozprávočka z vybraných slov Štyria rybári), ktorá neskoršie vyústila do dvojdnového seminára pre žiakov *Interaktivita a interdisciplína v modernizácii učiva o vybraných slovách*. Pri písaní projektu som vytýčila päť činiteľov, ktoré vplývajú na osvojovanie vybraných slov:

Základným predpokladom správneho písania vybraných slov je znalosť – pochopiť zmysel každého slova (lexikálny, slovotvorný, tvaroslovný rozbor)

Tvorivé cvičenia – žiaci uplatňujú svoju tvorivosť, obrazotvornosť, predstavivosť, fantáziu, imagináciu

Vizualizácia – správne a silné zrakové vnemy – predstavy (podčiarkovanie, zväčšené a farebné písmo)

Vnímanie (zraková názornosť, zrak, sluch)

Komentovanie diktát alebo komentovaná žiacka slohová práca

Medzipredmetové vťahy – interdisciplína

(slovenský jazyk, výtvarná kultúra, informatické vzdelávanie)

Účastníci tohoto prvého a zatiaľ jediného žiackeho seminára absolvovali počas dvoch dní tri tvorivé dielne: v učebni slovenčiny, v učebni pre výtvarnú kultúru a v učebni informatiky. Každú z piatich skupín tvorili piati žiaci a pritom každý z inej základnej školy. Morálnou podporou im boli učiteľky slovenčiny zo všetkých zúčastnených škôl a dve učiteľky z hostiteľskej školy: výtvarníčka a informatička.

V prvej dielni SLOH – ROZPRÁVOČKA Z VYBRANÝCH SLOV bola zahrnutá obsahová, kompozičná a jazyková stránka. Učiteľky slovenčinárky koordinovali prácu v skupinách, dávali žiakom pokyny, pomáhali im zostaviť osnovu, kompozičnú schému a pritom si overovali, či žiaci poznajú správny význam a pravopis vybraných slov, aké majú štylizračné schopnosti a slovnú zásobu. Samozrejme, pri tvorení rozprávočky z vybraných slov žiaci používali slovníky: Krátky slovník slovenského jazyka, Horákov Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátsky slovník, Synonymický slovník slovenčiny, Slovník súčasného slovenského jazyka (A-G) a Slovník cudzích slov.

Tvorivosť, fantázia, ale aj vedomosti získané na vyučovacích hodinách z jazyka a slohu sa prejavovali v zaujímavých rozprávkach: Neobyčajná korytnačka (autorom bola skupina Ryba), Prázdniny so strýcom Rafaelom (autorom je skupina Býk), Rodina Sýkorovcov (Sýkorka), Hladná myš (Korytnačka) a Návšteva zoologickej záhrady (Výr).

Tieto žiacke výtvary ako východiskové texty mali motivačnú hodnotu, posilňujúcu medzipredmetové vzťahy. V učebni pre výtvarnú kultúru rôznymi technikami ilustrovali vybrané slová v texte a napokon v učebni informatiky projektovým vyučovaním

a pomocou moderných didaktických pomôcok (PC, skener, internet) uzavreli druhý deň seminára. Nakoniec skupiny premietli a komentovali svoje rozprávky prostredníctvom videoprojektoru .

Žiacke prezentácie sledovali nielen ich vrstovníci, ale aj štvorčlenná komisia, ktorá po zhodnutí konštatovala, že všetky prezentované rozprávky boli povšimnutiahodné, ocenila originálne nápady, výstižné ilustrácie vybraných slov a spracovanie rozprávky v počítači. Za najlepšiu vyhlásila rozprávku Neobyčajná korytnačka.

Vzájomná spolupráca, výmena vedomostí, nové priateľstvá

Všetci zúčastnení žiaci a učitelia dostali štedré odmeny (knihy, tričká, prívesky, ceruzky), najhodnotnejším darom bolo najnovšie vydanie Krátkeho slovníka slovenského jazyka, ktorý získal každý člen víťaznej skupiny Ryba.

Avšak to vôbec najcennejšie, čo si žiaci z tohoto seminára odniesli, sú nové skúsenosti, podnet na ďalšie zdolávanie tajomstiev materinskej reči a predovšetkým nové priateľstvá. Spomínať budú i na návštevu Gymnázia Jána Kollára so žiackym domovom, Knížnice Štefana Homolu, Domu MSJ Ľudovíta Mišíka, Národného múzea a na jedinečnú večernú zábavu na žiackej besiedke. Nie div, že mnohí sa pri rozlúčke pýtali na termín ďalšieho seminára.

Záverom treba konštatovať, že dvojdnový žiacky seminár *Interaktivita a interdisciplína v modernizácii učiva o vybraných slovách* splnil svoje poslanie. Bol projektom Základnej školy Jána Čajaka v Báčskom Petrovci v spolupráci s Asociáciou slovenských pedagógov a s finančným príspevím Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny.

Pôvod niektorých etnoným

Väčšina slavistov sa zhoduje v názore, že etnonymum Slovan, Slovien je odvodené od pojmu slovo. Toto zasa pochádza z indoeurópskeho koreňa *k-lov-*, z ktorého potom vzniká staroslovienske *slov-*, ale ktoré malo pôvodne širšiu sémantickú škálu. Znamenalo hlas, hovor, oznam, sluch, teda inými slovami základné zložky komunikácie.

Po príchode Slovanov na Balkánsky polostrov etnonymum Slovan preniká aj do gréckeho jazyka. Avšak klasická gréčtina, ani klasická latinčina neznášali zoskupenie spoluhlások „sl” na začiatku slova. Preto, aby ich mohli ľahšie vyslovovať, vsunú medzi dve spoluhlásky ešte jedno písmeno „k” alebo „t”. Pretože v starosloviencine sa písmeno „o” vyslovovalo skôr ako „a” (ako v ruštine), tvar etnonymu dostane v gréčtine formu *sclaven*, v množnom čísle *sclavenoi*. Túto skutočnosť zaznamenáva aj erudovaný P. J. Šafárik vo svojom diele (1837).

S touto formou etnonymu sa stretávame aj u historika gótskeho pôvodu Jordanesa, ako i u byzantského historika Procopiusa. Prví Slovieni usadení na Balkánskom polostrove boli podľa názoru profesora S. Ondruša v neustálom konflikte s byzantskými Grékmi. Mnohí z nich padli do byzantského zajatia a stali sa otrokmi, čiže dostali sa do stavu, označovaného v 8. storočí Grékmi názvom *sklabos* alebo *sklavos*. Do latinčiny sa dostane vo forme *sclavus*, v tvare, ktorý prenikne aj do románskych a germánskych jazykov.

Teda etnonymum Slávi (Slovania) nie je v žiadnom prípade odvodené od slova *sclavus*, ale naopak, pretože v Jordanovom diele sú označovaní ako *sclavenoi* už v 4. storočí, v spojitosti s útokmi (spolu s Gótmí) na Rímske impérium.

V priebehu 2 - 3 tisíc rokov od oddelenia sa Protogermánov od Protoslovienv sa oba národy vyvíjali zvlášť, vytvoriac si natoľko rozdielne jazyky, že si už navzájom nerozumeli. Práve preto starí Slovieni nazývali západných susedov Nemcami. Staroslovienske prídavné meno *Nemäc* označovalo niekoho, kto koktá, alebo je nemý. Podobné situácie sa vyskytujú aj v iných jazykoch. Napríklad starovekí Gréci nazývali cudzincov používajúcich jazyky, ktorým nerozumeli, ako *barbaroi* – *barbaros*. V sanskritskom jazyku prináleží tomuto pojmu výraz *barbava*, teda v preklade – koktavý. Aj Sumeri nazývali cudzincov *barbarmi*. Z gréčtiny potom výraz prenikol do latinského jazyka ako *barbarus* a mal ten istý význam. Rovnaký zmysel majú aj slovanské výrazy *blb*, *brblat* a *blabotať*.

V protiklade s nezrozumiteľným jazykom Germánov Staroslovieni používali im zrozumiteľný jazyk a **slová**, teda vyslovovali. Preto sa aj medzi sebou nazývali Sloväňmi, teda tými, čo vedia vyslovovať. Toto etnonymum vzniklo podľa profesora S. Ondruša niekedy medzi 4. storočím pred Kristom a 4. storočím po Kristovi.

V 10. storočí sa v Panónii usádzajú Maďari, ktorí tam nachádzajú Slovienov a použijú pre nich označenie tót, tótok. Neskôr tak označovali aj Slovákov, Slovincov a Chorvátov. Toto označenie malo v staromaďarskom jazyku formu tout. Počnúc 12. storočím označenie tout sa používa výlučne pre pomenovanie Slovanov. Toto slovo však nie je maďarského pôvodu. Podľa profesora Ondruša je odvodené skôr z protogermánskeho diot alebo aj gótskeho tiuda v zmysle „ľud“. Staropruská forma tauto alebo starolitevská tauta majú ten istý zmysel – „ľud“. Litvanci označujú práve Nemecko výrazom TAUTE. Aj latinský jazyk používa pre nemecký národ názov teutoni. V talianskom jazyku sa výraz prispôbil na tedesco. Dnešný výraz, ktorým Nemci označujú seba samých – Deutsch, mal v protogermánskom jazyku formu diutisc. Tento výraz nebol známy ani pre Keltov. Staroirské tout alebo bretónske tud znamenali tiež ľud, ľudia. Germánske kmene používali pre vlastné pomenovanie výraz indoeurópskeho pôvodu teut – tout (ľud), aby tak zdôraznili rozdiel medzi ľuďom na jednej strane a rímskou vládnuťou vrstvou na druhej strane.

Spoločný pôvod s nemeckým etnonymom Deutsch v starovekej forme teud-isk, ako i s maďarským pomenovaním slovienskych susedov vo forme tót a tout má aj slovanské prídavné meno cudzí, ktoré malo do 7.-8. storočia formu tendj – po monoftongizácii tjud j- a po palatizovaní ťud-. Neskôr sa u západných Slovanov pretvorí na cudz-, u východných Slovanov na čuž-. U južných Slovanov sa zrodili tvary tuj- u Slovincov, tudž- u Srbov a Chorvátov, tug- u Macedóncov alebo tudž- u Bulharov. Tieto slovanské formy zodpovedajú podľa profesora Ondruša gréckemu výrazu alotios, ako i latinskému výrazu alienus. Čiže v období, keď Staroslovieni nazývali svojich germánskych susedov Nemcami, sa tento nový názov rodil z koreňa teud-, zo slova tjud-, ťud- v zmysle **cudzí**. Germánske národy boli pre Slovienov cudzincami. Aj grécky výraz barbaros znamenal pôvodne koktavého, nezrozumiteľne hovoriaceho človeka, teda neskôr – **cudzinka**.

Dodali by sme k tomu, že aj Starorusi nazývali fínskych obyvateľov Novgorodu a Pskova Čudmi. Tým pádom starosloviensky názov germánskych kmeňov ako Nemci je rovnako starý, ako aj názov **cudzí**. V protiklade s týmto bol názov používaný pre vlastný národ odvodený od pojmu slovo, teda Sloväň v zmysle – ten, ktorý hovorí zrozumiteľne.

Srbov zasa nazývali v stredoveku Rácmi. Ani toto nemá pejoratívny nádych, pretože je to pravdepodobne odvodené od jedného z prvých srbských kniežatstiev z raného feu-

dalizmu – Raška. Poliakov nazývali aj Lachmi, čo je podľa niektorých historikov (najmä rumunských) odvodené od šľachty, ktorú predstavovali, na rozdiel od podmaneného ľudu.

Rumunov nachádzame v stredovekých prameňoch označovaných ako Valasi, Vlasi, ale aj Olasi. Podľa profesora Djuvaru počas trvania Rímskeho impéria žili na území severnej Itálie a časti dnešného Rakúska a Švajčiarska keltské kmene spríbuznené s Galmi a Bretóncami, známe pod názvom Volcae. Pretože susedili s Rímom, romanizovali sa ako prvé a začali používať latinský jazyk. Následne ostatné germánske kmene začali nazývať všetky po latinsky hovoriace národy etnonymom Volcae. Samozrejme, veľmi rýchlo tento názov prispôbobi vlastnej výslovnosti, a tak sa zrodil pojem Walh. Tento názov pre latinsky hovoriace národy prevzali aj Slovania od Germánov. Nemecký výraz Walh ale prispôbobi vlastnej výslovnosti, a tak vzniklo slovo VLAH. Týmto názvom walh/vlah sa potom ešte dlho označovali národy bývalého Rímskeho impéria. Napríklad Wales, ako súčasť britského kráľovstva, je odvodené tiež od koreňa walh. Takisto frankofónne obyvateľstvo Belgicka je známe pod názvom Walóni, čo má pôvod v tom istom koreni. Aj jeden zo švajčiarskych kantónov sa volá Valais. Poliaci používajú pre Talianov a pre Rumunov to isté etnonymum: Wlasi, podobne aj Maďari nazývajú Talianov názvom Olasz a Rumunov Oláh. Podobnosť naznačuje práve spoločný románsky pôvod dvoch neolatinských národov.

Zistili sme teda, že etnonymá, ktoré k nám prenikli z hlbín stredoveku, majú svoje racionálne vysvetlenie. Ani Tót, ani Oláh či Ruthén, Rác, Lach vôbec nemajú pejoratívne konotácie, ba naopak, pomáhajú nám pochopiť historické súvislosti a odhaľovať skryté stránky procesu zrodu európskych národov. Tento článok je adresovaný práve čitateľovi, ktorý, budujúc spoločnú Európu má chápať, že jej jednotnosť spočíva práve v chápaní rôznorodosti a pestrosti kultúr našich národov.

Vesmírna matematika

Medzinárodná astronómická únia (IAU) a Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) vyhlásili rok 2009 za Medzinárodný rok astronómie (International Year of Astronomy 2009). Dôvodom bolo 400. výročie prvých pozorovaní oblohy ďalekohľadom, ktoré v lete 1609 uskutočnil vlastnoručne zhotoveným prístrojom slávny taliansky matematik, fyzik a astronóm Galileo Galilei. V tomto roku si však medziiným pripomíname aj 40. výročie pristátia človeka na Mesiaci, ale i také špecifické jubileum, akým je 10 rokov od úplného zatmenia Slnka, pozorovaného i v našej krajine.

Priestoru na vyučovanie poznatkov o vesmíre v prírodovedných predmetoch v základných školách v Maďarsku je veľmi málo. Ak však poznatky o vesmíre v slovenských školách rozšírime i na hodinách slovenského jazyka, získame možnosti, aké iní nemajú.

Adaptáciou metodického materiálu, získaného z kurzov v americkom Vesmírnom a raketovom stredisku (US Space & Rocket Center, Huntsville, Alabama), Vám ponúkam aktivity pre žiakov nižšieho i vyššieho stupňa. Môžete ich, milí kolegovia, vsunúť do ktorejkoľvek časti procesu vyučovacej hodiny. Môžu poslúžiť ako uvoľňovacie cvičné úlohy na úvod hodiny matematiky v slovenskom jazyku, ako dopĺňujúce cvičenia na upevnenie čísel, ale aj ako motivačné úlohy na cvičenie gramatiky.

1. Odpočítavanie na štart ... Mám, kto má?

Popis činnosti:

Činnosť pre celú triedu

Táto činnosť pomôže žiakom zdokonaľiť sa v základných matematických úkonoch a ich vyslovovaní v slovenskom jazyku, ako je napr. sčítanie alebo odčítanie. Žiaci si tiež upevnia časovanie slovesa mať. Učiteľ meria čas, za ktorý je trieda schopná splniť úlohu. Po prvom kole sa trieda musí snažiť tento čas skrátiť.

Materiál:

Set hracích karát „Mám, kto má..“ (vystrihnutých podľa prílohy)

Hodinky alebo stopky

Postup:

1. Rozdeľte žiakom karty.
2. Vyberte jedného žiaka, ktorý hru začne. Každá karta skončí výsledkom na ďalšej karte.
3. Hra končí, keď sa odpoveď dostane k žiakovi, ktorý hru začal.
4. Hru môžete prispôbiť úrovni poznatkov žiakov (rozšíriť ju o násobenie a delenie, alebo pridať čísla atď.).
5. V prílohe je pripravených 20 karát.

Príloha

Mám číslo 5. Kto má toto číslo plus 2?	Mám číslo 7. Kto má toto číslo mínus 3?
Mám číslo 4. Kto má toto číslo mínus 4?	Mám číslo 0. Kto má toto číslo plus 2?
Mám číslo 2. Kto má toto číslo plus 4?	Mám číslo 6. Kto má toto číslo mínus 3?

Mám číslo 3. Kto má toto číslo plus 5?	Mám číslo 8. Kto má toto číslo plus 7?
Mám číslo 1. Kto má toto číslo plus 9?	Mám číslo 10. Kto má toto číslo mínus 1?
Mám číslo 11. Kto má toto číslo plus 4?	Mám číslo 15. Kto má toto číslo mínus 2?
Mám číslo 13. Kto má toto číslo plus 3?	Mám číslo 16. Kto má toto číslo mínus 2?
Mám číslo 14. Kto má toto číslo plus 3?	Mám číslo 17. Kto má toto číslo plus 10?
Mám číslo 27. Kto má toto číslo mínus 7?	Mám číslo 20. Kto má toto číslo mínus 15?
Mám číslo 12. Kto má toto číslo mínus 1?	Mám číslo 9. Kto má toto číslo plus 3?

2. Galaktické zlomky alebo dešifrovanie kódu

Popis:

Hra je určená pre páry, malé skupiny alebo na individuálnu činnosť

Toto cvičenie je určené pre žiakov vyššieho stupňa, ktorí v matematike ovládajú zlomky a v slovenskom jazyku si potrebujú upevniť rozdeľovanie slov. Hra je určená aj na rozvoj slovnej zásoby žiakov a zopakovanie hláskoslovia, ako aj radových číselníkov. Výsledkom činnosti je odmena vo forme dešifrovaného odkazu z Marsu. Dole uvedený odkaz sme po prvýkrát použili na letnom medzinárodnom astronómickom tábore v Novom Meste pod Šiatrom v roku 2009. Odkazy však učiteľ môže prispôbiť tematike hodiny.

Materiál:

1. Kópia priloženej tabuľky
2. Ceruzky

Postup:

1. Žiacke páry vyplnia prvú časť tabuľky riadok po riadku na základe ich znalostí v oblasti zlomkov.
2. Keď žiaci dokončili a dešifrovali odkaz z medzinárodnej vesmírnej stanice, zistia, že je neúplný. Chýba posledné slovo, ktoré si podobným spôsobom zašifrujú.
3. Potom si žiaci vymenia odkazy s inými párami a odkaz dešifrujú.
4. Dešifrované odkazy vyložia na nástenky a ilustrujú obrázkami o vesmíre a planétach, ktoré si pripravlia na výtvarnej výchove.

Príloha

1. Dešifruj odkaz z medzinárodnej vesmírnej stanice.
2. Odošli doplnený odkaz ďalšej vesmírnej posádke, ktorá vystrieda súčasnú posádku.

KÓDY	SLABIKY
<i>prvé ¾ slova</i> LETO	
<i>posledné 2/5 slova</i> PEKNÝ	
<i>posledné 2/4 slova</i> KRAS	
<i>prostredné 3/5 slova</i> STROM	
<i>druhá ½ slova</i> MENO	
<i>druhá ¼ slova</i> DOMINIKA	
<i>tretia a štvrtá 1/5 slova</i> MACKO	
<i>posledná 1/5 slova</i> TICHÝ	
<i>druhá polovica slova</i> SITÁ	
<i>prvé 3/8 slova</i> BOROVICA	

ODKAZ ZNIE: je

KONIEC ODKAZU:

3. Vesmírny kolotoč čísiel

Popis:

Činnosť pre celú triedu

Žiaci budú používať karty s číslami od 0 po 5 s cieľom zostaviť výsledok známymi matematickými úkonmi (sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie, umocnenie, faktoriál), ktoré určí učiteľ.

Príprava na túto činnosť si vyžaduje od učiteľa vytlačiť súpravu čísel od 0 po 5. Výber čísel má byť náhodný. Žiaci nepotrebujú mať rozdane rovnaké počty núl, jednotiek atď.

Materiál:

Karty s náhodným počtom čísiel od 0 po 5 (podľa prílohy)

Postup:

1. Každý žiak dostane jednu kartu s číslom.
Karty môžu mať šnúrkou, aby si ich žiaci zavesili na krk.
2. Učiteľ vykrikuje jedno číslo /napr. 10/.
3. Žiaci sa združia, aby urobili vesmírny kolotoč čísel s výsledkom, ktorý vykrikoval učiteľ.

S učiteľom sa vopred dohodnú na možných matematických úkonoch, ktoré pri tom môžu použiť. Napr. dve päťky môžu sčítať ($5+5=10$), ďalšie možné matematické úkony sú: $4+3+2+1=10$, $5 \times 2 = 10$, $4 \times 3 - 2 = 10$ atď.

1. Skupiny musia nahlas vysvetliť metódy získania výsledku. Samozrejme, v slovenskom jazyku. Ostatní pozorne sledujú a kontrolujú.
2. Skupiny dostávajú body v závislosti od počtu jej členov. Vyhráva skupina s najväčším počtom žiakov.
3. Nešťastné nuly (0) a jednotky (1) čoskoro zistia, akú významnú úlohu zohrávajú v tejto hre.
4. Hru s novo vykriknutými číslami vytvoria nové skupiny, a takto sa hra môže opakovať.

0	1	2
3	4	5

Príprava na hodinu

Vyučovací predmet: Slovenský jazyk

Vyučovacia oblasť: Literatúra

Metodická jednotka: Ľudová rozprávka „Zakliaty zámok“

Cieľ hodiny:

- rozvíjať komunikačné schopnosti žiakov, aby získali kvalitnú jazykovú kompetenciu;
- rozmyšľať nad textom a spoznávať hodnoty ľudovej tvorby, pestovať estetické vnímanie a precitovanie textov;
- pestovať úctu a lásku k rodnému jazyku;
- obohacovať slovnú zásobu žiakov.

Úlohy:

Kreatívne tvorenie slov, viet, rozvíjanie a pestovanie tvorivých schopností žiakov, ktorí získavajú zručnosť vyjadrovať sa jednoducho, ale súvisle a jasne v krátkych ústnych a písomných prejavoch .

Ročník : III.

Čas potrebný pre realizáciu: 45 minút

<i>Typ hodiny spracovanie nového učiva</i>	<i>Metódy práce práca na texte kooperatívne učenie dialóg demonštrácia dramatizácia</i>	<i>Formy práce skupinová práca práca v páre</i>	<i>Učebné pomôcky tlačený ma- teriál výkres fotografie</i>	<i>Tehnické pomôcky knihy tabuľa pracovné listy</i>
<i>Druh výučby súčasná</i>	<i>Medzipred- metový vzťah výtvarná kultúra, ľu- dová tradícia, srbský jazyk;</i>			

Metodická stavba vyučovacej hodiny

Evokácia

Technika: rozmýšľanie v páre

Predčítacia fáza

Deti rozdelíme do skupín podľa kľúčových slov (kráľ, striga, synovia, zámok, pocestný). Pri vytváraní skupín dávame pozor, aby v nich boli žiaci, ktorí dobre čítajú, ale aj žiaci, ktorí sú zruční v kreslení, dramatizácii alebo v iných oblastiach. Učiteľka dáva žiakom úlohy a vysvetľuje postup práce v skupine. Na tabuli sú vypísané kľúčové slová (kráľ, striga, synovia, zámok, pocestný). Nasledovných 5 minút deti budú na základe kľúčových slov predpokladať, o čom sa hovorí v rozprávke, ktorú si prečítajú neskoršie. Rozmýšľanie v pároch zapisujú na spoločný papier. Po dohodnutom čase každá skupina prečíta svoje návrhy.

Reflexia

Čítacia fáza

Technika: čítanie v páre

Deti sú aj naďalej podelené v pároch a skupinách, ktoré sme vytvorili na začiatku hodiny. Učiteľka dáva žiakom úlohy. Žiaci dostanú určitú časť textu samostatne prečítať a so svojím párom sa dohodnú, ako budú hovoriť o tom, čo prečítali. Text je rozdelený na 5 častí a každá skupina žiakov číta svoju časť. Žiaci v skupinách premýšľajú a pripravujú sa prezentovať svojím spolužiakom tú časť rozprávky, ktorú si prečítali.

Táto aktivita bude prebiehať 15 minút.

Slovenská ľudová rozprávka: Zakliaty zámok

I. skupina (striga)

Mal raz jeden otec troch synov. Keď vyrástli, poslal ich do sveta šťastie skúsiť. Išli, išli, až prišli do hustého lesa. Tam sa dvaja starší bratia dohodli, že pôjdu do sveta sami, najmladší nech si ide, kade chce. Ako povedali, tak aj urobili. Ráno sa najmladší brat zobudil - a po bratoch ani chýru, ani slychu.

- Nuž čo! - pomyslel si. - Pôjdem do sveta sám.

Ide, ide, až príde k malej chalúpkke. Len mu tu zrazu skočia do cesty dvaja psi, brešú

a vyskakujú naňho. Chytrý zobral šuhaj palicu, že ich odoženie, ale tu jeden z nich rečie:

- Nebi nás, braček, aj tak sa nám zle vodí! Zlá striga nás premenila na psov. Premení aj teba, ak si nedáš pozor.

Striga privítala šuhaja a ponúkla ho obedom. Šuhaj si sadol k stolu a striga vyšla do kuchyne pre polievku.

- Nejedz z toho taniera, - povedal najstarší brat, - lebo sa premeniš na psa!

Šuhaj vymenil taniere, takže jemu sa nič nestalo, ale striga, len čo odchlipla z polievky, premenila sa na divú mačku. Najmladší brat chytil prút, ale mačka začala prosiť:

- Nebi ma, šuhaj, nebi!

- Budem ťa biť do tých čias, kým neodklaješ mojich bratov!

Veľa-veľa odkliala striga šuhajových bratov. Odkliati bratia sa rozlúčili.

II. skupina (synovia)

Dvaja starší sa vybrali po rovnnej ceste, najmladší po hrboľatej. Ide, ide - až príde do zakliateho mesta a pred zakliaty zámok. Pred bránou stoja dvaja zbrojnoši, zakliati na kamene. Šuhaj prešiel popri nich a vošiel do zámku. V jednej komnate ho čakal prikrytý stôl, v druhej odostlaná posteľ a v tretej komnate troje husličky: strieborné, zlaté a diamantové.

Najedol sa šuhaj do vôle, vyhrával raz na jednej, raz na druhé husličky a keď prišla noc, vyzliekol sa, že si ide ľahnúť do postele. Pri posteli stála hrubá svieca. Len čo ju šuhaj zapálil, zadupotali po schodoch čiesi kroky a do izby sa vrátili dvaja zakliati zbrojnoši.

- Čo rozkážeš, pán náš? - spytujú sa ho.

Najmladší brat sa ich veru aj naľakal, ale potom sa ich povypytoval, kto sú a čo sú a čo tu robia. Zbrojnoši mu vyrozprávali, že sú zakliati a že ich život závisí od tejto sviečky. Keď si ju zažne, čo bude aj sto mil' odtiaľto, v tej chvíli budú pri ňom a splnia každé jeho želanie.

Šuhaj si na druhý deň nabral zlata, peňazí, i tú sviecu a šiel inde hľadať šťastie.

III. skupina (pocestný)

Ide, ide, až príde do kráľovského mesta. Mesto je plné bohatých ženíchov, z ktorých si pyšná princezná nechce vybrať za muža ani jedného. Nie a nie!

»Tu skúsím svoje šťastie!« pomyslel si šuhaj, najal si dom celkom pri kráľovskom zámku a zažal sviecu. Keď prišli zbrojnoši, prikázal im zo zakliateho zámku doniesť

strieborné husličky. Ešte svoju žiadosť poriadne nevyriekol - už mal strieborné husličky v rukách. Zavčas rána začal vyhrávať. Vyhrával, až srdce zaplakalo. Počula ho kráľova dcéra a zažiadala si strieborné husličky. Šuhaj jej ich poslal a večer prikázal zbrojnošom, aby mu priniesli zlaté husličky. Ráno sa zbíhali ľudia pred šuhajov dom, lebo jeho zlaté husličky sa trblietali ako samé slnko. Kráľova dcéra nemala do tých čias pokoja, kým jej šuhaj nedaroval aj zlaté husličky.

Na tretí deň dal si šuhaj priniesť diamantové husličky. Keď si potom ráno zastal do obloka a začal hrať, ľudia od tolkej žiary ani nevideli. Kráľova dcéra sama pribehla k šuhajovi, že tie husličky musí a musí mať, i keby neviem čo chcel za ne!

IV. skupina (zámok)

- Čo iného by som chcel. - povedal šuhaj, - ako teba, princezná!
- Nedbám, ale musíš to povedať otcovi! - riekla princezná a už jej nebolo. Pobral sa teda šuhaj ku kráľovi a vyrozprával mu, po čo prišiel.
- Dám ti svoju dcéru za ženu, ak budeš mať dáke kráľovstvo! - povedal kráľ.
- Moja dcéra sa musí vydať iba za kráľa! - Odišiel šuhaj domov a zapálil sviecu. Raz-dva prišli zbrojnoši.
- Čo rozkážeš, pán náš?
- Chcem kráľovstvo, lebo ináč princeznú nedostanem.
- Si kráľom Zakliateho zámku, - povedali zbrojnoši. - Bolo by, pravda, lepšie, keby bol zámok a kráľovstvo odkliate.
- Čo mám robiť, aby som ho odklial?
- Keď dohorí táto svieca, v Zakliatom zámku všetko ožije, ale my ti potom budeme môcť vyplniť už iba jednu žiadosť. Dobré si to rozmysli!
- Bude, ako bude, - povedal šuhaj a nechal sviecu dohoriieť. Keď svieca spolovice dohorela, prebudili sa v Zakliatom zámku všetci rytieri a prišli sa mu pokloniť. Keď zostal zo sviece iba kúsok, prišlo vojsko, aby si vypočulo rozkazy. A keď svieca celkom dohorela, prišiel všetok ľud a vyvolil si ho za kráľa.

V. skupina (kráľ)

Teraz už mohol šuhaj predstúpiť pred kráľa, aby dostal princeznú za ženu. Aj ju dostal. Po svadbe sa s ňou pobral do svojho odkliateho kráľovstva. Idú, idú, len tu im zaviaznu kolesá kráľovského koča po samé osky - nie a nie sa z miesta pohnúť.

»Ej, keby tu boli moji zbrojnoši!« pomyslel si šuhaj a tu, kde sa vzali, tam sa vzali, stáli pred ním zbrojnoši a poľahky vytiahli koč z trasoviska.

Kráľ sa im chcel poďakovať, ale po zbrojnošoch nebolo ani chýru. Stoja pred ním jeho dvaja starší bratia; ako mu ďakujú; tak mu ďakujú, že ich aj po druhý raz vyslobodil zo zakliatia.

Od tých čias žili všetci v láske a svornosti, kým nepomreli.

Porozumenie významu po prečítaní

Technika: vizuálna pomôcka, podávanie správy v pároch

Sleduje demonštrovanie, dramatizáciu alebo inú formu predstavenia ľudovej rozprávky, podľa toho, čo si deti zvolili (môže to byť ilustrácia, dramatizácia, dialóg, pieseň).

Aktivita bude prebiehať 8 minút.

Učiteľka sa usiluje podnecovať žiakov na vnímanie podobných a odlišných situácií z prednesov detí a prečítaného textu. Každý prednes odmeníme potleskom.

Na domácu úlohu navrhujem podľa otázok alebo samostatne analyzovať originalitu a kreativitu spolužiakov, ako aj určiť dejovú postupnosť v rozprávke. Úlohy na domáce vypracovanie dostanú žiaci na lístku, ktorý si doma zalepia do zošitu.

Otázky:

1. Ktorý prednes časti rozprávky sa ti najviac páčil?
2. Ktorému prednesu si najlepšie rozumel a prečo?
3. Dostal si nejaký nový nápad na prezentovanie rozprávky, aký?
4. Navrhni iný koniec rozprávky.
5. Urči dejovú postupnosť v rozprávke.

Aktivity učiteľa:

- plánovanie a príprava vyučovania;
- aktívny účastník, koordinátor, spolupracovník vo vyučovaní;
- informovanie o práci žiaka, plánovanie práce s každým žiakom;
- motivovanie žiakov a pomoc pri riešení problémov v učení;
- účastník v nadväzovaní spolupráce medzi žiakmi v triede.

Aktivity žiaka:

- písanie, čítanie;
- počúvanie a nadväzovanie komunikácie;
- porovnávanie, hodnotenie a analyzovanie;
- pozorovanie, sledovanie a zapisovanie.

Literatúra:

1. Zoroslav Spevák: Nauč ma kotrmelec, čítanka pre 3. ročník základnej školy, Ústav pre vydávanie učebníc a učebných pomôcok, 2005, Belehrad.
2. Svetlana Zolňanová, Tatiana Ragová, Danko Nakićová, Príručka k učebnicovému kompletu zo slovenského jazyka pre 3. ročník základnej školy, Ústav pre vydávanie učebníc a učebných pomôcok, 2007, Belehrad.

Analýza a záznamy z hodiny:

Žiaci pracovali v piatich skupinách dobre, lebo ich bolo málo a mohli sa prejavovať všetci účastníci hry. Návrhy na prezentovanie jednotlivých častí rozprávky boli veselé a žartovné. Žiaci využili svoje schopnosti v oblasti moderného spevu, tanca, kreslenia, dramatizácie a mali z toho dobrú zábavu. Pritom si neuvedomovali, akú závažnú prácu vlastne robia. Aktívni boli všetci žiaci a svoju časť práce v skupine urobili tak, ako najlepšie vedeli.

Príprava na hodinu

II. ročník

Vyučovaci predmet: Slovenský jazyk

Vyučovacia oblasť: Práca s literárnym textom

Vyučovacia jednotka: Keď narastiem - T. Čelovský

Typ hodiny: spracovanie textu

Výchovno-vzdelávacie ciele:

- porozumieť text rozprávky;
- obohacovať slovnú zásobu žiakov novými výrazmi;
- naučiť (uschopniť) žiakov, aby odpovedali na otázky;
- rozvíjať schopnosť žiakov rozumieť a samostatne vykonať úlohy;
- rozvíjať priateľské vzťahy

Metódy práce: verbálno-textuálna: práca s literárnym textom, dialóg

Formy práce: frontálna, individuálna, práca v dvojici

Štruktúra hodiny:

1. Motivačná časť

a) Hra: pantomíma

(Žiaci dostanú lístky s napísanými zamestnaniami. Vyvolaný žiak má pohybom napodobniť zadané zamestnanie, až kým ostatní žiaci uhádnu, o aké zamestnanie ide.)

Hra sa niekoľkokrát opakuje.

b) Motivačný rozhovor

- Pokúsi sa niekto z vás rozpamätať sa na ľudové porekadlá o práci ?

(Komu sa nelení, tomu sa zelení. Bez práce nie sú koláče.

Čo máš urobiť dnes, neodkladaj na zajtra.

Práca má horké korene, ale sladké ovocie.

Dobrá práca sa sama chváli.)

Ktoré zamestnanie sa ti najviac páči?

Rozmýšľali ste o tom, čím sa stanete, keď narastiete?

* Vytýčenie cieľa hodiny: Na dnešnej hodine si prečítame poviedku súčasného spisovateľa pre deti T. Čelovského *Keď narastiem*. (Píšem na flip-čart a žiaci do zošitu.)

c) Motivačné čítanie

- Vzorové čítanie učiteľa s cieľom, aby si deti zapamätali slová, ktoré boli pre ne nové.
(Čítanky sú zatvorené.)

2. Interpretčná časť

- Akú náladu vzbudila vo vás táto poviedka ?
- O kom sa hovorí v tejto poviedke ?
- Čím sa chcel stať chlapec ?
- Prečo sa mu posledné zamestnanie najviac páčilo ?

Neznáme slová – vysvetlenie – flip-čart

- čašník- kto obsluhuje hostí vo verejných pohostinstvách ;
 - trénovať- cvičiť, napr. trénovať beh ;
 - podnos – táčňa ;
 - súprava – súbor predmetov tvoriacich celok ;
 - krištál – bezfarebné sklo
- (Neznáme slová si zapisujeme do zošita.)

Hlasné čítanie textu (lepší žiaci)

Krátky rozhovor po oboznámení sa s textom

- Kto je hlavná postava tejto poviedky ?
- Vymenuj, ktoré zamestnania chlapec zmenil.
- Čo urobil, keď bol čašník?
- Prečo sa chcel stať televíznym divákom ?
- Čo urobil, keď bol obchodník ?
- Čím bol v nedeľu ?
- Prečo sa nakoniec rozhodol byť vnukom ?

Žiaci dostanú pracovný lístok, na ktorom sú dané nasledovné diferencované úlohy:

- * Ilustruj hlavnú postavu.
- ** Čím budeš, keď narastieš ? Prečo ?
- *** Vymysli rozprávku o jednom zamestnaní.

3. Záverečná časť

- * Analýza vypracovaných úloh žiakov
- * Domáca úloha :
 - naučiť sa plynne čítať text ;
 - dokončiť započaté úlohy.

Príprava na hodinu

Predmet: Slovenský jazyk

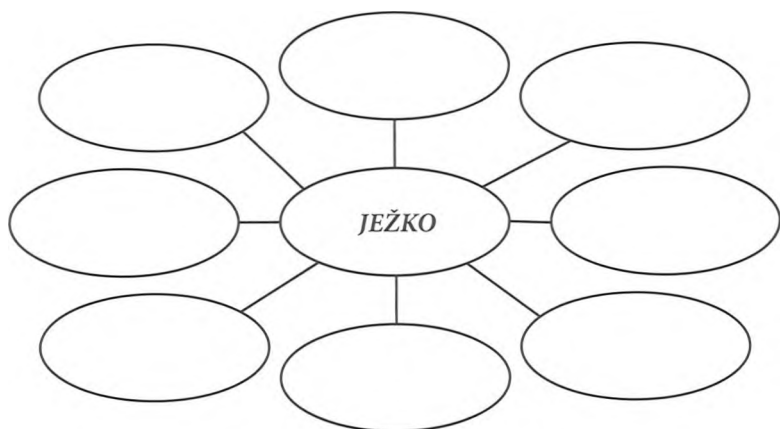
Trieda: II.

Vyučovacia jednotka: Rozprávka o ježkovi

Ciele: Nacvičovať čítanie s porozumením a pestovať u žiakov schopnosť robiť si interaktívny záznam pre efektívne čítanie a myslenie; rozvíjanie obrazotvornosti.

Čas: 60 minút

Evakácia (rozhovor pred čítaním textu)	Uvedomenie (uvedomenie si významu textu)	Reflexia (uplatnenie, porovnávanie)
⇒ <i>Technika:</i> Mapovanie (mapa mysle – strapec) - Žiaci píšú individuálne mapu mysle: pojem JEŽKO. (Napísať všetko, čo viem, alebo si myslím, že viem o ježkovi v podobe strapca.) - Keď žiaci zakončia, učiteľ napíše jednu mapu mysle aj na tabuľu a žiaci dopĺňajú a hovoria tie slová, ktoré napísali individuálne. - V predčítacej fáze rozhovor so žiakmi: Čo si myslíte, o čom bude text? <i>Aká bude téma?</i> <i>Čo sa dozvieme?</i> <i>Ako sme to zistili?</i>	⇒ <i>Technika:</i> „INSERT“ - Žiakom sa vysvetlia pokyny pri čítaní krátko-keho textu o ježkovi. <i>(vysvetlenie techniky - písanie znakov: √, -, + v prílohe)</i> - Individuálne čítanie pripraveného textu o ježkovi <i>(Pri čítaní, vedľa slov, viet zapisujú zodpovedajúci znak.)</i> - Žiaci po individuálnom čítaní textu dopĺňajú tabuľku. <i>(Kategorizácia poznatkov o vlastných vedomostiach po individuálnom čítaní)</i>	⇒ <i>Technika:</i> Písanie rozprávky, príbehu na základe pojmov - Učiteľ na tabuľu nalepí obrázky zvierat s názvom. <i>(v prílohe)</i> - Žiaci si vymyslia a píšú rozprávku alebo krátky príbeh na základe pojmov: JEŽKO, KRTKO, ŽABKA. - Učiteľ prečíta text: Rozprávka o ježkovi. <i>(čítanka str.27)</i> - Porovnáme prečítanú rozprávku s rozprávkami, ktoré napísali žiaci.

Čítanie o ježkovi

Ježko patrí medzi cicavce. Vyskytuje sa v Európe a v Ázii. Jeho dĺžka je 22 až 28 centimetrov a chvost má dlhý od 3 do 5 centimetrov. Ťažký je 1 až 1,3 kilogramu. Žije iba 3 až 7 rokov. Má dlhé, špicaté rezáky. Zadné nohy má dlhšie než predné. Ježe patria medzi chránené zvieratá.

Ježkovia cez deň spia medzi koreňmi stromov alebo pod listím. V noci ježko loví dážďovky, červíky a slimáky. Zimný spánok ježko prežíva zahrabaný pod kôpkou listia. Keď mu hrozí nejaké nebezpečenstvo, skrúti sa do kľbka a na ten spôsob sa chráni. Keď nebezpečenstvo pominie, objaví sa hlava a predné labky. Ježko dokáže uhryznutím zlomiť i chrbtovú kosť zmije.

Pichliače mláďat sú po narodení biele a mäkké ako guma. Mladý ježko sa pod dohľadom matky učí hľadať potravu.

Technika „Insert“

Kým čítate, vedľa textu si píšete nasledovné znaky:

- ✓ Ak niečo, čo ste prečítali, potvrdzuje to, čo ste aj vy vedeli.
(Takže si hovoríte : „**TOTO SOM VEDEL (A).**“)
- Ak niečo, čo ste prečítali, nie je tak, ako ste si mysleli vy, líši sa.
(Takže si hovoríte : „**NEMYSLEL (A) SOM SI , ŽE JE TO TAK.**“)
- + Ak je niečo, čo ste prečítali, pre vás nové a zaujímavé.
(Takže si hovoríte : „**TOTO SOM NEVEDEL (A).**“)

Tieto znaky používajte podľa vlastnej mienky, tam, kde vy myslíte, že je potrebné, aby ste ich zapísali.

Poznámka:

Pre malé deti je lepšie používať menej značiek, resp. možné sú ešte značky:

? Ak ide o informáciu, ktorá vám nie je jasná, alebo jestvuje niečo, o čom by ste sa chceli dozvedieť viac.

(Takže si hovoríte : „**Tomuto nerozumiem.**“)

** Ak vás niečo v texte osloví ako veľmi dôležité.

(Takže si hovoríte : „**Toto stojí za to, aby som to pochopil, porozumel tomu.**“)

Tabuľka – kategorizácia poznatkov o vlastných vedomostiach
po individuálnom čítaní.

√ (správne som myslel)	- (opačne som si myslel)	+ (toto som nevedel)

Príprava na hodinu slovenského jazyka

Vyučovacia jednotka: Slovenčina a srbčina

Typ hodiny: cvičenie

Trieda: VI.a

Trvanie: 45 minút

Cieľ hodiny: pestovať u žiakov tak lásku k materinskému jazyku a vedomie jazykovej príslušnosti, ako aj pocit jazykovej príslušnosti k iným etnikám

Metódy: verbálna, vypracovanie úloh, ilustračná

Formy práce: frontálna, práca v pároch, skupinová

Úvodná časť hodiny:

1. Zopakujeme so žiakmi rozdelenie slovanských jazykov a určíme miesto slovenčiny v rodine slovanských jazykov.
2. Porozprávame sa, s ktorým slovanským jazykom sa slovenčina styka tu, na území Vojvodiny. Odpoveď je – *srbský jazyk*.

Trvanie: 5 minút.

Hlavná časť hodiny: Pracujeme v niekoľkých fázach:

1. Žiakom rozdelíme lístočky, na ktoré napíšu, kde všade vo svojom okolí sa môžu stretnúť so srbčinou (úloha je prevzatá z jazykovej učebnice pre VI. r. ZŠ – Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania, str. 36). Svoje odpovede potom nalepia na pripravený papier. Keď všetci žiaci napíšu svoje odpovede, spoločne ich prečítame.
2. Prečítame si, ako to vyzerá, keď je nejaký text napísaný nespisovnou slovenčinou a spoločne opravíme chybné, v texte už vyznačené slová (úloha v učebnici, str. 36).
3. Zahráme sa v pároch podľa úlohy v učebnici na str. 37. Žiaci sedia po dvoch v lavici a jeden druhému napíšu vetu, v ktorej použijú niektoré z daných nespisovných slov, tzv. srbizmov (napr. pekara, plaža, sladoléd, lift, denná izba atď.). Potom sa usilujú vety opraviť tak, aby namiesto tam vložených slov použili spisovné slovenské.

4. Žiaci sú rozdelení do dvoch skupín: jedna k daným srbským slovným spojeniam hľadá adekvátne slovenské slovné spojenia (učebnica, str. 37) a druhá ich odpovede zapisuje na pripravený papier. Druhá skupina má pritom možnosť okrášliť svoju prácu primerane slovám, ktoré zapisuje.

Trvanie: 35 minút.

* Pripomienka: nástenku z fotografie žiaci doma ešte graficky upravili.

Záver: Pozrieme si výsledok práce druhej skupiny a vysvetlíme slovné spojenia, ktorým žiaci neporozumeli.

Trvanie: 5 minút

Učebné pomôcky: jazyková učebnica pre 6. r. ZŠ: Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania, Mr. Jozef Valihora, Alena Pešková; zošit, tabuľa, krieda, pastelky, väčší papier potrebný pre nástenku.

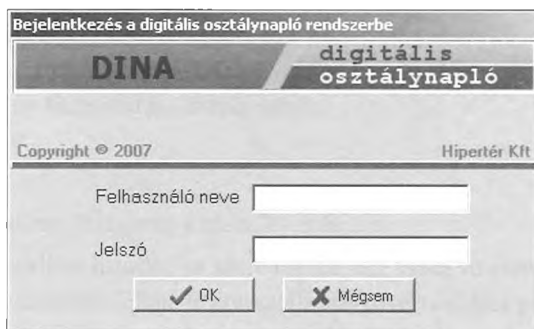
Korelácia: srbský jazyk.

Elektronická triedna kniha

1. septembra 2007 sa začal školský rok. V zborovni na polici sú v novom šate zoradené triedne knihy. Tie pre nižší stupeň sú farebnejšie a veselšie, pre vyšší stupeň sú odeté do kvetovaných obalov, kým triedne knihy gymnazistov si nás podmania svojou vážnosťou. Po krátkom hľadaní nájdeme tú svoju, uchytíme ju a bežíme do triedy.

1. september 2009 a opäť sa začína školský rok. Polica s triednymi knihami je však prázdna. Pedagogický zbor nabral smelosť a rozhodol sa, že kvetované, ale ošúchané triedne knihy s vyblednutými záznamami učiteľov pošle do minulosti. Pomaly je tomu rok a pol, čo sme „digitalizovaní“. Pracovný poriadok, naše zvyky sa zmenili od základu. Dôvodom je elektronická triedna kniha: ETK (DINA).

Viacerí si hneď po hodine sadajú k počítaču. V rámci vnútornej siete sa dá do programu vstúpiť na ľubovoľnom počítači, okrem tých, ktoré používajú žiaci. Prvý krok: vstup do programu.

Každý pedagóg má svoje meno užívateľa a heslo. „Vidieť“, administrovať môže iba triedy, v ktorých vyučuje. Takto sa ani náhodou nevie pomýliť a zapísať látku alebo známky tam, kde neučí.

Aj ETK funguje podobne ako tá tradičná. Zapisujeme do nej témy vyučovacích hodín, známky, chýbajúcich...Po vstupe do nej vidím svoj rozvrh a pre mňa vypísané zastupovanie. Zvolím si hodinu, ktorú chcem evidovať. Okamžite dostávam informáciu, o akú hodinu – predmet, triedu, skupinu, učebňu ide. Do uzatvorenia ETK, čo je koniec mesiaca, môžem v nej robiť úpravy – v zápisoch tém, v chybné zapísaných známkach alebo v absenciách, prípadne ich dopĺňať.

Kilépés Tanóra könyvelése Jegyek - mulasztások Helye					
2009.09.30. óta Önnek összesen 8 kö					
	Dátum	Nap	Óraszám	Ciklus	Ta
▶	2009.10.20.	Kedd	3	A	Informatika
	2009.10.20.	Kedd	4	A	Fizika
	2009.10.20.	Kedd	6	A	Emelt szintű informatik
	2009.10.20.	Kedd	7	A	Emelt szintű informatik
	2009.10.21.	Szerda	1	A	Fizika
	2009.10.21.	Szerda	2	A	Fizika
	Hétfő		Kedd		Szerda
0					
1	Fizika 9. osztály				Fizika 11. osztály

Ak som triedny učiteľ, mojou prvou úlohou je zaznamenať všetky údaje, prípadne skontrolovať ich správnosť. Ide o obvyklú administráciu, ktorú tvoria osobné údaje žiaka, údaje spojené s formou štúdia, údaje spojené s právnym, rodinným a sociálnym postavením žiaka. Tieto údaje treba do počítača vložiť iba raz a v ďalších rokoch sa v prípade zmien iba dopĺňajú. Keď sú údaje prehľadne uložené v počítači, dokážeme rýchlo vybrať skupinu žiakov, ktorá zodpovedá požadovaným podmienkam, prípadne robiť rôzne štatistiky. Úlohou triedneho učiteľa je aj kontrolovať a posudzovať absenciu žiaka.

Magatartás Szorgalom Hiányzások kezelése Késések Hiányzások tantárgyanként Osztályom mai d

Döntésre vár 2

Elmélet 2

Gyakorlat 0

Igazolt 17

Elmélet 17

Gyakorlat 0

Igazolatlan 0

Elmélet 0

☐ Összes kijelölése

Többszörös kijelölés=CTRL + bal e

Döntésre váró összes hiányzás(ok)

	Dátum	Óra	Tantárgy	Tanár neve
▶ 2	2009.10.15.	5	Ének-zene	Ocsovszki Ildikó
1	2009.10.15.	1	Angol nyelv	Tóth Zsuzsanna

Program umožňuje posudzovať každú vymeškanú hodinu u jednotlivého žiaka, aj určité časové obdobie. V takomto prípade berie do úvahy každú odučenú hodinu, aj keď vyučujúci chýbajúceho žiaka nezaznamenal. Program ho automaticky započíta a vykazuje ho. Vymeškané hodiny vidí triedny učiteľ aj vo vzťahu k jednotlivým predmetom a program ho automaticky upozorní, ak dôjde k prekročeniu hranice podľa ustanovenia školského zákona.

Magatartás	Szorgalom	Hiányzások kezelése	Késések	Hiányzások tantárgyanként	Osztályom mai órai
Tantárgy	Hiányzás	Megtartott órák(db)	Tervezett órák(db)	Hiányzás megtartott	
Történelem	1	14	74	7,14	
Matematika	2	21	111	9,52	
Rajz és vizuális kultúra	1	8	37	12,5	
Technika és életvitel	1	8	37	12,5	
Nem szakrendszerű	1	7	37	14,29	
Informatika	1	3	19	33,33	
Testnevelés és sport	1	10	56	10	
Osztályfőnöki	1	6	19	16,67	
Szlovák nyelv	3	18	93	16,67	
Angol nyelv	3	21	111	14,29	

Triedny učiteľ pozorne sleduje aj študijné výsledky žiaka tak u jednotlivca, ako aj v celej triede a mesačne hodnotí ich správanie a usilovnosť.

Magatartás	Szorgalom	Hiányzások kezelése	Késések	Hiányzások tantárgyanként	Osztályom mai
Jegyek szűrése időszakra		Tantárgyak			
Összes jegy		Szlovák nyelv	5	5	5
Csoportos jegybevitel		Szlovák irodalom	5	5	5
Október-i átlag: 4,765		Magyar nyelv	5	4f	5td 5td 5tm
jegy:		Magyar irodalom	5óm	4fog	5óm 3óm 5vm
Szeptember		Matematika	4f	5f	4f 4f 5f 5 5
Október		Történelem	5d	5d	5f 5hí 4d
November		Angol nyelv	4td	5f	5fe 4td 5td
December		Informatika	5		
		Természetismeret	4	5	5 5 5
		Ének-zene	5óm	5	5óm
		Rajz és vizuális kultúra			
		Testnevelés és sport	5óm	5gy	3 5 5 5 5 5

Riaditeľ a zástupcovia môžu sledovať všetky údaje ETK. Okamžite vidia, ako ju učители vedú, či pravidelne žiakov hodnotia atď. Každý mesiac sa ETK uzavrie, ale program umožní poskytovanie rôznych informácií za ľubovoľné obdobie, napr. mesačné, dvojmesačné údaje o nadpočetných hodinách.

Nasledujúca tabuľka ukazuje, prečo majú zástupcovia radi elektronickú triednu knihu.

Többlet tanítás	Haladási napló	Helyettesítések	Egyéni foglalkozások	Elmaradt órák				
Tanítási napok száma: 38					Export	Nyomatás		
Név	Kötelező óra kedvezménytel csökkentve	Napi költ. óra kedvezménytel csökkentve	Tanítási időkeret	Jóváírtan kieső órák száma összesen	Kötelező órákra jutó kieső óraszám	Kieső órákkal csökkent időkeret	Tényleges Rendszeres	Helyettesítő
	21	4,2	159,6	19	19	140,6	136	0
	20	4	152	10	9,9	142,1	140	0
	0	0	0	0	0	0	0	0
	22	4,4	167,2	0	0	167,2	166	1
	21	4,2	159,6	5	4,8	154,8	161	0
	21	4,2	159,6	1	0,9	158,7	163	3
	21	4,2	159,6	0	0	159,6	156	1
	20	4	152	0	0	152	170	0
	21	4,2	159,6	16	13	146,6	176	0
	21	4,2	159,6	0	0	159,6	167	1
	4	0,8	30,4	0	0	30,4	66	3
	6	1,2	45,6	0	0	45,6	88	5
	0	0	0	0	0	0	0	0
	21	4,2	159,6	3	3	156,6	156	1
	9	1,8	68,4	0	0	68,4	69	0
	21	4,2	159,6	9	8,9	150,7	153	0
	2	0,4	15,2	3	0,9	14,3	48	2

K záverečnému hodnoteniu na konci školského roka pripraví program s ľahkosťou všetky potrebné štatistiky.

Nyomtatványok kezelése

⌕ Vissza

⌕ Kilépés a nyomtatásból

A tanuló

A tanuló neve

Már nem ebben az osztályban

Tanuló

1 Bankó Klaudia

2 Bukren Notanoe

3 Csabai Natália

4 Fejér Balázs

5 Kojnok Dóra

6 Kondacs Ádám

7 Kós Vivien Alexz

8 Kovács Réka

9 Pardi Tamás

10 Pataki Kitti

11 Petruska Evelin

12 Puskás Andrea

13 Szószki Zsennett

Osztálynév

Naplókivonat kijelölt diák

Naplókivonat teljes osztály

Eldöntetlen hiányzások

Részletes hiányzás

Iskolafogatási igazolás

Szülő értesítése problémákról

Osztályfőnöki jelentés FÉLÉV

Osztályfőnöki jelentés TANÉV

Tanulók rangsora félév

Tanulók rangsora tanév

Félévi értesítő

Törzslap létrehozása

Kritikus hiányzások

Mentésem

Globális statisztikai jelentések	
Válasszon osztálytípust!	
Részletes átlagjelentés félév Magatartás - szorgalom félév Elégtelenek tantárgyanként félév Elégtelen - statisztika félév Létszám - statisztika félév Hiányzás - statisztika félév	Részletes átlagjelentés tanév Magatartás - szorgalom tanév Elégtelenek tantárgyanként tanév Elégtelen - statisztika tanév Létszám - statisztika tanév Hiányzás - statisztika tanév

Robiť zápisy dopredu, v predstihu sa nedá. Takisto po mesačnej uzávierke sa spätne už nedajú robiť zápisy a ani žiadne opravy. Tie môže v odôvodnených prípadoch povoliť iba riaditeľ. Oprava alebo zápisy v databázach sa potom urobia cez tzv. administratívny modul.

Toto už nie je tá triedna kniha, ktorá leží na polici a okrem učiteľa ju nikto nemôže vidieť. ETK si môžu pozrieť cez internet žiaci aj rodičia. K programu patrí webový modul, cez ktorý si žiaci a rodičia môžu pozrieť svoje konkrétne študijné výsledky, vymaňované hodiny, pochvaly alebo pokarhania, polročné či koncoročné známky.

űzenetek Érdemjegyek Dícséret/ Megrovás Tantárgyak Százalékos hiányzás Hiányzások Órarend Adatok Kilépés	Érdemjegyek			
	Első félév			
Tantárgy	Szeptember	Október	November	
Magatartás				
Szorgalom				
Szlovák nyelv		5sz 5dr		
Szlovák irodalom	4f	5		
Szlovák népismeret		5		
Magyar nyelv	3	4trn		
Magyar irodalom		4 5		
Matematika	3d	5d 2d		
Történelem	5d 4d 5d 4d 5d	5óm	5d	
Angol nyelv	5f 5olv 5kom 5óm 5frd			
Informatika	5	5		
Fizika	4			
Biológia	5f		5td 5	
Kémia	4 3f			
Földünk és környezetünk	3		4 3	
Ének-zene	5óm			

Pre vstup do tohto modulu má každý žiak, rodič pridelené meno a heslo. Okrem kontrolnej funkcie umožňuje ETK cez túto stránku aj rýchle poskytnutie informácií pre rodičov a žiakov alebo pre vybrané cieľové skupiny.

The screenshot shows a web interface for the ETK system. On the left is a vertical sidebar with icons and labels for various functions: 'üzenetek' (messages), 'Értenjegyek' (notifications), 'Dícséret/Megrovás' (commendation/commendation), 'Tantárgyak' (subjects), 'Százalékos hiányzás' (percentage absence), 'Hiányzások' (absences), 'Órarend' (timetable), 'Adatok' (data), and 'Kilépés' (logout). The main content area is titled 'Üzenetek' (Messages) and displays a message from 'Feladó: Fabián Marianna' dated 'Küldés ideje: 2009-11-05'. The message text is in Hungarian and informs parents about a school assembly on November 9th at 16:30, followed by a parent meeting in the physics classroom at 17:00. It ends with a signature 'Fabián Mariann'.

Väčšina rodičov, hlavne tí, ktorí majú doma internet, prijala zavedenie ETK pozitívne.

Všetko, čo človek vymyslí, má aj svoje nedostatky, nie je to inak ani s ETK. Zťažené sú hlavne učiteľky na nižšom stupni, ktoré vykonávajú slovné hodnotenia žiakov. Kým hodnotenie známku je v ETK rýchlejšie, pri slovnom hodnotení nie je žiadnym prínosom. Nie je jednoduché vytvoriť taký program slovného hodnotenia, ktorý by bol absolútne vhodný pre všetky typy škôl a bol by navyše rýchly a jednoduchý. Tvorcovia programu však aj teraz pracujú na jeho zdokonalení.

Tak sme sa zmodernizovali. Nielen z toho dôvodu, aby sme vyhovelí nasledujúcemu veku digitalizácie. Urobili sme to v nádeji, že naša práca bude rýchlejšia, presnejšia a prehľadnejšia. Mnoho kolegov, hlavne tí starší, sa tejto zmeny bálo. Vyhlásovalo, že ak sa ETK zavedie, pôjdu do dôchodku. Zostali a dnes by sa k starej triednej knihe už naisto nechceli vrátiť.

Metodický časopis Celoštátnej slovenskej samosprávy (CSS)

Publikácia vyšla s finančnou podporou
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Za vydanie zodpovedá
predseda CSS
Ján Fuzik

Redakcia
Edita Pečeňová,
hlavná redaktorka – Maďarsko
Viera Boldocká – Srbsko
Ludmila Šomráková – Rumunsko

Jazyková redaktorka
Daniela Onoďiová

Typografia, zalamovanie, príprava do tlače, tlač:
Progresszív Nyomda Kft.
5600 Békéscsaba, Erkel u. 2.
Technický redaktor: Kovács I. Zoltán

ISBN 978-963-86803-3-4

Náklad: 700 výtlačkov

C

d

Š^u

m

G

O

P

d

Z